

LAA TARPTAUTINIO KOMERCINIO ARBITRAŽO PROCEDŪROS REGLAMENTAS
(taikytinas nagrinėjant tarptautinio verslo ginčus VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio
arbitražo (VTNKA) administruojamame Tarptautinio komercinio arbitražo teisme)

Galioja nuo 2016 m. birželio 01 d.

Patvirtinta

Lietuvos arbitražo asociacijos (LAA)

Visuotinio narių susirinkimo (VNS)

2016 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr.1/16-13

(žr. www.e-tar.lt arba LAA-VTNKA svetainėje

www.vilniausarbitrazas.lt)

Pirmas skirsnis

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamento paskirtis ir taikymo sąlygos

1.1. Šis Lietuvos arbitražo asociacijos (LAA) Visuotinio narių susirinkimo sprendimu patvirtintas „LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamentas“ (toliau – TKA Reglamentas) nustato reikalavimus tvarkai, taikomai nagrinėjant ir sprendžiant arbitražiniu būdu verslo ginčus, kylančius iš sandorių (kontraktų, sutarčių), sudaromų tarp skirtingų valstybių jurisdikcijoms priskirtinų ūkio subjektų ir iš tarptautinių nesutartinių (deliktinės atsakomybės ir kt.) civilinių-teisinių santykių, kai sandorio (teisinio santykio) šalys savo arbitražiniu susitarimu (ar kitokiu teisiniu pagrindu) ginčo išsprendimo teisę deleguoja VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo (sutrumpintai – VTNKA arba Vilniaus arbitražas) administruojamam arbitražo teismui.

1.2. Tam tikrų rūšių ar tam tikrose ūkinės veiklos srityse kylantis verslo ginčai (kuriems kvalifikuotai išspręsti paprastai reikalinga, kad arbitražo teismas disponuotų specialiomis (išskirtinėmis) žiniomis ir įgūdžiais) gali būti perduodami išspręsti pačių ginčo šalių *ad hoc* (tam kartui) sudaromiems bei VTNKA administruojamiems specializuotiems (specialios kompetencijos) arbitražo teismams (jūriniam, energetikos, statybų, agroverslo, elektronikos-informatikos ir kt.). Jų sudarymo, įteisinimo, kompetencijos, kiti teisinio statuso ir veiklos aspektai aptarti (sukonkretinti) šio TKA Reglamento prieduose, kurie yra sudėtinės šio Reglamento dalys.

1.3. Pagal Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – LR KAI) 5 str. 3 d., VTNKA, kaip viešai apie savo veiklą paskelbusi nuolatinio arbitražo institucija, „negali atsisakyti atlikti savo funkcijas“ (pvz., atsisakyti priimti nagrinėjimui ieškinius, neadministruoti arbitražo procedūras ir kt.), kai „arbitražinio nagrinėjimo šalys sumoka nuolatinei arbitražo institucijai jos nustatytas rinkliavas“.

1.4. Šis TKA Reglamentas įgyja susitarimo tarp tarptautinio verslo sandorio (ginčo) šalių ir VTNKA teisinę galią **visais atvejais**, kai verslo kontrakte (komercinėje sutartyje) įrašoma **ši VTNKA administruojamo arbitražo teismo tipinė** (arba analogiška pagal prasmę) **arbitražo išlyga**:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas bendros kompetencijos Tarptautinio komercinio arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente nustatyta tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to the arbitral tribunal of general competence of the International Commercial Arbitration, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association)".

Rusų kalba:

"Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано суду общей компетенции Международного коммерческого арбитража, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией".

1.5. Esant bet kurios sandorio šalies (ypač užsienio partnerio) pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos (tipinės) VTNKA administruojamo arbitražo teismo išlygos, tarptautinį verslo sandorį įforminančiame kontrakte (verslo sutartyje) gali būti įrašoma šio pavyzdžio **alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) arbitražo institucijos išlyga**:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai arbitražo institucijai, pagal joje galiojantį arbitražo procedūros reglamentą, arba perduotas bendros kompetencijos Tarptautinio komercinio arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente nustatyta tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to an arbitration institution selected by the claimant to resolve in accordance with its arbitration rules, or shall be submitted to the arbitral tribunal of general competence of the International Commercial Arbitration, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association)".

Rusų kalba:

"Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано в истцом выбранное арбитражное учреждение, для разрешения в соответствии с действующим в нём арбитражным регламентом, или передано суду общей компетенции Международного коммерческого арбитража, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией".

1.6. Arbitražinio susitarimo tarp tarptautinio verslo sandorio (arba tarptautinio nesutartinio civilinio-teisinio santykio) šalių valingo pavidimo teisinė galia, deleguojanti VTNKA administruojamam arbitražo teismui kilusio tarp jų verslo (komercinio) ginčo išsprendimo teisę pagal šį TKA Reglamentą (įskaitant atitinkamą jo priedą) ar kitas šalių sutarimu pasirinktas taisykles, gali būti išreikšta bei įteisinta taip pat atskirai nuo verslo kontrakto (pagrindinės komercinės sutarties) sudarytu arbitražiniu susitarimu arba kitokia šalių valios išraiškos rašytine forma, arba atsakovo praktiniais (konkliudentiniais) veiksmais, bylojančiais apie jo sutikimą, kad ginčas būtų sprendžiamas VTNKA administruojamame arbitražiniame teisme.

1.7. Šio TKA Reglamento taisyklių taikymas galimas visais tarptautinio verslo (komercinio) ginčo nagrinėjimo ir sprendimo arbitražo būdu atvejais, išskyrus tuos ginčus, dėl kurių sprendimo, ir tas taisykles, dėl kurių taikymo, šalys susitaria kitaip. Visos šio TKA Reglamento taisyklės taikytinos tiek, kiek jos neprieštarauja UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdinio įstatymo, kitų Lietuvos pasirašytų tarptautinės teisės aktų ir LR KAĮ reikalavimams.

1.8. Ginčo šalys savo tarpusavio rašytiniu susitarimu visada gali atsisakyti nuo šio TKA Reglamento, bet kurio jo priedo ar atskirų juose nustatytų taisyklių taikymo, prašyti arbitražo teismą išnagrinėti bylą *online* (nuotolinio) arbitravimo būdu arba sureguliuoti nesutarimą mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu, arba pavesti arbitražo teismui išspręsti ginčą vadovaujantis pripažintais komercinėje praktikoje *l'amiabile composition* (draugiško sutaikinimo), *equity* (teisingumo), *ex aequo et bono* (lygybės ir geranoriškumo) principais.

1.9. Jeigu šalys nėra susitarusios dėl šio TKA Reglamento ar atskirų jo nuostatų netaikymo, arbitražo teismas, nenukrypdamas nuo bendros šiuo TKA Reglamentu nustatytos tvarkos, organizuoja bylos nagrinėjimą tokiu būdu, kokį jis laiko tinkamą esamam (jo nagrinėjamam) ginčui išspręsti su sąlyga, kad užtikrinamas ginčo šalių visiškasis lygiateisiškumas ir kiekvienai iš jų sudaromos visos galimybės bet kurioje bylos nagrinėjimo stadijoje pateikti arbitražo teismui turimus įrodymus saviems interesams apginti. Pagal šį TKA Reglamentą arbitražo teismui suteikti įgaliojimai apima jo teisę nustatyti teismo posėdžio datą, laiką ir vietą, taip pat bet kokių įrodymų leistinumą, priimtinumą, svarbumą ir pakankamumą.

1.10. Jeigu verslo (ginčo) šalys nesusitaria kitaip, galutinį sprendimą šio TKA Reglamento punktuose 6.2, 16.4, 17.2, 18.3, 18.5, 18.6, 18.8, 21.7, 22.2 ir 31.5 numatytais klausimais priima VTNKA pirmininkas. Kitus procesinius klausimus (įskaitant ginčo teisingumą VTNKA administruojamam arbitražo teismui, pastarojo kompetencijos arbitruoti konkretų ginčą ir kt.) galutinį sprendimą priima nustatyta tvarka sudarytas arbitražo teismas.

1.11. Procesinius klausimus, iškilusius bylos nagrinėjimo metu ir nereguliuojamus arba nepakankamai sureguliuotus šiuo TKA Reglamentu ir ginčo šalių atskiru tarpusavio sutarimu, arbitražo teismas išsprendžia vadovaudamasis LR KAĮ ir Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksu (toliau – LR CPK).

2. Šio TKA Reglamento tikslams vartojamos sąvokos ir apibrėžimai

2.1. **Komercinis ginčas** (angl. *commercial dispute*) – esminis (savomis pastangomis nesureguliuojamas) verslo šalių nesutarimas, kilęs iš komercinio sandorio (sutarties, kontrakto) arba iš nesutartinio su atlygintinumu susijusio civilinio-teisinio santykio.

2.2. **Deliktinis ginčas** (angl. *delict, tort dispute*) – esminis (savomis pastangomis nesureguliuojamas) šalių nesutarimas, kylantis iš esmės nesutartiniuose civiliniuose-teisiniuose santykiuose dėl teisės pažeidimo ir su juo susijusios žalos atlyginimo.

2.3. **Tarptautinio verslo ginčas** (angl. *international business dispute*) – esminis (savomis pastangomis nesureguliuojamas) skirtingų valstybių jurisdikcijoms priskirtinų verslo (ūkio) subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto tarptautinei ūkinei-komercinei veiklai sandorio (tarptautinio kontrakto) arba iš tarptautinio nesutartinio civilinio-teisinio santykio (t. y. ginčas, kurio šalys (ieškovas ir atsakovas) yra skirtingų valstybių jurisdikcijoms pavaldūs ūkio (teisės) subjektai – juridiniai ir (arba) fiziniai asmenys ar jų jungtiniai dariniai, arba ginčo dalykas (objektas) kitaip sietinas su dalyvavimu ginčijamame teisiniame santykiyje užsienio ar tarptautinio elemento).

2.4. **Vidaus (nacionalinio) verslo ginčas** (angl. *domestic (national) business dispute*) – esminis (savomis pastangomis nesureguliuojamas) verslo (ūkio) subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto vietinei (šalies viduje) ūkinei-komercinei veiklai sandorio (sutarties) arba iš analogiškos veiklos nesutartinio civilinio-teisinio santykio (t. y. ginčas, kurio visos šalys (ieškovas, atsakovas, trečiasis suinteresuotas asmuo) yra Lietuvos ūkio subjektai – juridiniai ir (arba) fiziniai asmenys ar jų jungtiniai dariniai, o ginčo dalykas (objektas) yra Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje).

2.5. **Ieškovas** (angl. *claimant, plaintiff*) – juridinis ar fizinis asmuo, kurio ieškinys nagrinėjamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme šio TKA Reglamento ar kitokių šalių pasirinktų taisyklių nustatyta tvarka.

2.6. **Atsakovas** (angl. *defendant, respondent*) – juridinis ar fizinis asmuo, kuriam pareikštas ieškinys nagrinėjamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme šio TKA Reglamento ar kitokių šalių pasirinktų taisyklių nustatyta tvarka.

2.7. **Arbitras** (angl. *arbitrator, arbitrator*) – a) asmuo-arbitražinio teismo (tribunolo) teisėjas, ginčo šalių ar jų vardu nustatyta tvarka paskirtas konkrečiam ginčui išspręsti; b) specialistas, įrašytas į LAA patvirtintą rekomenduojamų arbitrų sąrašą vidiniams ir/ar tarptautiniams verslo ginčams išspręsti.

2.8. **Arbitražas** (angl. *arbitration*) – sutartinis, alternatyvus valstybiniam teismui verslo (komercinių) ginčų sprendimo būdas, kurį taikant praktikoje ūkio subjektai – vidinių ir tarptautinių verslo sandorių dalyviai, iš jų pasirašomų verslo sutarčių (tarptautinių kontraktų) kylančių ginčų išsprendimo teisę deleguoja ne valstybiniam teismui, o jų pačių bendru sutarimu paskirtai arbitražo institucijai ir jų pačių atskirai (ar bendru sutarimu) skiriamam trečiajam asmeniui – arbitražinio teismo (tribunolo) teisėjui ar jų kolegijai.

2.9. **Tarptautinis komercinis arbitražas (TKA)** (angl. *International Commercial Arbitration - ICA*) – arbitražo, kaip ginčų sprendimo būdo, rūšis ir teisminis darinys (teismas-tribunolas), sudaromas *ad hoc* (tamkartiniam atvejui) konkrečiam tarptautinio verslo (komerciniam) ginčui išspręsti.

2.10. **Nacionalinis komercinis arbitražas (NKA)** (angl. *National (domestic) Commercial Arbitration - NCA*) – arbitražo, kaip ginčų sprendimo būdo, rūšis ir teisminis darinys (teismas-tribunolas), sudaromas *ad hoc* (tamkartiniam atvejui) konkrečiam vidinio verslo (komerciniam) ginčui išspręsti.

2.11. **Daugiašalis arbitražas** (angl. *multilateral arbitration*) – arbitražo procedūra, kurioje su atskirais savais reikalavimais ar prieštaravimais dalyvauja daugiau kaip dvi šalys.

2.12. **Arbitražo teismas**: a) nuolatinio arbitražo institucija (angl. *permanent court of arbitration*), priimanti nagrinėjimui ieškinius, organizuojanti ir administruojanti ginčų išsprendimo arbitražiniu būdu procedūras; b) trečiųjų tipo teismas-tribunolas (angl. *arbitral tribunal*), sudaromas *ad hoc* (vienam kartui konkrečiam ginčui išspręsti) iš vienasmenio arbitro (teisėjo) ar jų kolegijos, įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytoms ir sandorio (ginčo) šalių arbitražiniu susitarimu deleguotoms konkrečiam ginčo išsprendimo funkcijoms atlikti.

2.13. **Bendros kompetencijos arbitražo teismas** (angl. *arbitral tribunal of general competence*) – įvairaus pobūdžio bylų teisingumo ir jurisdikcijos trečiųjų tipo arbitražo teismas-tribunolas, sudaromas iš teisės ir kitų sričių aukštos kvalifikacijos specialistų, disponuojančių bazinėmis teisinėmis ir sprendžiamo ginčo srities žiniomis bei jų taikymo praktikoje įgūdžiais, įgalinančiais tinkamai (kvalifikuotai) išspręsti įprastus (išskirtinių specifinių žinių ir praktinių įgūdžių nereikalaujančius) verslo ginčus, kylančius įvairiose ūkinės-komercinės veiklos srityse.

2.14. **Specializuotas arbitražo teismas** (angl. *arbitral tribunal of special competence*) – tam tikrų bylų teisingumo ir jurisdikcijos trečiųjų tipo arbitražo teismas-tribunolas, sudaromas iš konkrečios verslo srities teisės ir kitokių tos srities aukštos kvalifikacijos specialistų, disponuojančių ypatingomis (specifinėmis) žiniomis ir jų taikymo praktikoje įgūdžiais, įgalinančiais tinkamai (kvalifikuotai) išspręsti tam tikrų kategorijų arba tam tikrose ūkinės-komercinės veiklos srityse kylančius verslo ginčus.

2.15. **Arbitražo teismo sprendimas** (angl. *decision, resolution of arbitral tribunal*) – vienasmenio arba kolegialaus arbitražo teismo išnagrinėtos bylos baigtinis teisės aktas, priimtas dėl išspręsto verslo (komercinio) ginčo.

2.16. **VŠĮ „Vilniaus tarptautinis ir nacionalinis komercinis arbitražas“ (VTNKA)** (angl. *“Vilnius International and National Commercial Arbitration“ (VINCA)*) – 2003 m. įsteigta nevyriausybinė, nekomercinė, nuolatinio arbitražo institucija – viešojo tipo ribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo (kodas 126203667), vykdamas LR KAI ir kitų Lietuvos teisės aktų nustatytas ir ūkio subjektų arbitražiniais susitarimais deleguotas arbitražo procedūrų administravimo ir kitas organizacines-tvarkomąsias funkcijas, reikiamas išnagrinėti ir išspręsti verslo (komercinius) ginčus, kylančius iš ūkio subjektų sudaromų vidinio ir tarptautinio verslo sandorių (sutarčių, kontraktų) ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ir kt.) civilinių-teisinių santykių.

2.17. **VTNKA Sekretoriatas** (angl. *The Secretary of VINCA*) – šios nuolatinio arbitražo institucijos vykdamasis organas, betarpiškai (praktiškai) organizuojantis verslo (komercinių) ginčų nagrinėjimo ir išsprendimo procedūras ir aptarnaujantis arbitražo teismus, sudaromus konkrečioms ginčams išspręsti.

2.18. **Lietuvos arbitražo asociacija (LAA)** (angl. *Lithuanian Arbitration Association (LAA)*) – asociacijos teisinės formos viešasis teisės subjektas – ribotos civilinės atsakomybės pelno nesiekiantis juridinis asmuo (kodas 300146392), narystės pagrindais telkiantis ir jungiantis Lietuvoje ir užsienio šalyse reziduojančius verslo (komercinės) teisės specialistus ir įvairių ūkinės veiklos sričių praktikus-profesionalus, pageidaujanti ir galinčius (kompetentingus) kvalifikuotai atlikti arbitrų ir/arba mediatorių (tarpininkų) funkcijas tarptautinio ir vidaus verslo (komerciniams) ginčams išspręsti.

3. Verslo ginčai, teisingi VTNKA administruojamiems Tarptautinio komercinio arbitražo teismams

3.1. VTNKA administruojamiems Tarptautinio komercinio arbitražo teismams teisingi verslo ginčai, kilę iš šiose ūkinės veiklos srityse sudaromų ūkio subjektų tarptautinių komercinių sandorių (kontraktų, sutarčių) ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ar kt.) civilinių-teisinių santykių:

1) **užsienio prekyboje** - ginčai, kilę iš tarptautinių pirkimo-pardavimo sandorių, įskaitant nesutarimus dėl prekių tiekimo (eksporto-importo), jų paskirstymo (distribucijos), franšizės ir iš kitų su tarptautine prekyba ir paslaugų apyvarta susijusių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

2) **tarptautinių pramoninių (gamybinių) verslų srityse** – ginčai, kilę iš įmonių tarptautinio pramoninio bendradarbiavimo, įskaitant bendrų įmonių ir kitokių jungtinių ūkinių darinių (susivienijimų) steigimo, jų jungtinės veiklos, bendrų gamybinių užsakymų vykdymo ir iš kitokių bendros gamybinės-komercinės veiklos sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

3) **tarptautinių statybinių verslų srityse** – ginčai, kilę iš statybų projektavimo, rangos, subrangos ir iš kitų su statybiniais-inžineriniais darbais bei paslaugomis susijusių tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

4) **tarptautinių pervežimų verslų srityse** – ginčai, kilę iš krovinių ir keleivių pervežimų sausumos (kelių, geležinkelių), vandens (jūrų, upių) ir oro transporto priemonėmis, krovinių ekspedijavimo, agentavimo, logistikos ir iš kitų su tarptautiniais pervežimais susijusių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

5) **tarptautinių kreditavimo-finansavimo verslų srityse** – ginčai, kilę iš bankinių, draudiminių ir kitokių tarptautinių finansinių paslaugų teikimo, tarptautinių atsiskaitymų, investavimų, disponavimų vertybiniais popieriais ir kitomis finansinėmis vertybėmis tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

6) **tarptautinių energetinių verslų srityse** – ginčai, kilę iš energetinių išteklių (elektros energijos, naftos, dujų ir kt.) pirkimo-pardavimo, tiekimo ir kitokių su energetika susijusių tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

7) **tarptautinių medicininių-farmacinių verslų srityse** – ginčai, kilę iš medicininės ir veterinarinės įrangos, medikamentų, farmacijos produkcijos gamybos, pirkimo-pardavimo, tiekimo, panaudojimo ir kitų su sveikatos apsauga ir veterinarija susijusių tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

8) **pramoninės-intelektinės nuosavybės apsaugos srityse** – ginčai, kilę iš tarptautinių mokslinio tyrimo, projektavimo-konstravimo darbų ir kitokios inžinerinės-kūrybinės veiklos sandorių, taip pat iš meno, literatūros, muzikos ir kitokia intelektine veikla sukurtų vertybių panaudojimo ir jų autorių teisių apsaugos tarptautinių civilinių-teisinių santykių;

9) **tarptautinių elektroninių informacinių-komunikacinių technologijų verslų srityse** – ginčai, kilę iš informacinių technologijų, e.telekomunikacijų, e.komercijos ir kitų e.technologijų priemonių diegimo ir jomis teikiamų paslaugų tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

10) **tarptautinių agrarinių verslų srityse** – ginčai, kilę iš žemės, miškų, vandens ir kituose su gamtinių išteklių eksploatacija susijusiuose ūkinės veiklos sektoriuose sudaromų tarptautinių sandorių ir nesutartinių civilinių-teisinių santykių;

11) **kitose tarptautinės ūkinės-komercinės veiklos srityse** – ginčai, kurių išsprendimo teisė pagal sandorio šalių arbitražinius susitarimus deleguojama VTNKA administruojamiems Tarptautinio komercinio arbitražo teismams.

3.2. VTNKA Sekretariatui neteiktini ieškiniai išspręsti tarptautinio verslo ginčus, kurių sprendimo teisė pagal Lietuvos įstatymus, tarptautinės privatinės teisės aktus arba sandorių šalių sudarytus arbitražinius susitarimus priskirta valstybinių teismų arba kitų (ne arbitražo) institucijų kompetencijai ir jurisdikcijai.

4. Arbitražo procedūros organizavimo teisinės prielaidos

4.1. VTNKA Sekretariatas įgyja teisę organizuoti arbitražo procedūrą, o jo administruojamas arbitražo teismas (tribunolas) – nagrinėti bylą ir išspręsti ginčą, kai tarp verslo šalių yra sudarytas arbitražinis susitarimas, kuris gali būti įformintas (išreikštas):

1) verslo (komercinėje) sutartyje įrašyta VTNKA administruojamo arbitražo teismo tipine arba analogiška pagal prasmę arbitražo išlyga; arba

2) atskirai nuo pagrindinės verslo (komercinės) sutarties sudarytu arbitražiniu susitarimu (kompromisu) dėl kilusio ar potencialiai galimų visų ar tam tikrų rūšių (kategorių) verslo ginčų sprendimo teisės delegavimo VTNKA administruojamam arbitražo teismui; arba

3) bet kokia kitokia rašytine šalių valios išraiškos forma (įskaitant pranešimus, perduodamus elektroninėmis telekomunikacijų priemonėmis), kurioje fiksuojamas šalies sutikimas (valia), kad ginčas būtų sprendžiamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme; arba

4) atsakovo praktiniais (konkliudentiniais) veiksmais, atliktais atsakant į ieškovo ar VTNKA Sekretoriato užklausimą, bylojančiais apie jo sutikimą, kad ginčas būtų sprendžiamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme.

4.2. VTNKA administruojamame arbitražo teisme (tribunole) gali būti nagrinėjami taip pat verslo (komerciniai) ginčai, kurių sprendimas arbitražiniu būdu nustatytas kompetentingos Lietuvos valstybinės institucijos priimtame teisės akte arba numatytas tarptautinėje sutartyje.

5. Esminės verslo ginčo šalių teisės ir pareigos

5.1. Bylos nagrinėjimo VTNKA administruojamame arbitražo teisme proceso metu ginčo šalių teisės ir pareigos yra visiškai lygios. Ir ieškovas, ir atsakovas turi teisę susipažinti su bylos medžiaga, daryti iš jos išrašus ir dokumentų kopijas, teikti bet kokius įrodymus, dalyvauti daiktinių įrodymų apžiūroje ir tyrime, duoti savo paaiškinimus visais ginčo nagrinėjimo metu iškilusiais klausimais, prieštarauti kitų arbitražo proceso dalyvių pareiškimams, prašymams ar išvadoms, bet kada sudaryti su kita ginčo šalimi taikos (sutaikinimo) sutartį, naudotis kitomis Lietuvos įstatymų ir šio TKA Reglamento suteiktomis teisėmis.

5.2. Ginčo šalys privalo sąžiningai naudotis joms priklausančiomis procesinėmis teisėmis, gerbti viena kitą ir priešingos šalies teises bei teisėtus interesus, susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, galinčių sutrukdyti teisingai išspręsti ginčą, siekti, kad visos bylos aplinkybės būtų ištirtos sparčiai, visapusiškai ir iki galo.

5.3. Kiekviena ginčo šalis turi pateikti arbitražo teismui jo reikalaujamus įrodymus (dokumentus, kitą reikiamą informaciją), nurodyti aplinkybes (faktus), kuriomis ji grindžia savo reikalavimus ar prieštaravimus, prireikus padėti arbitražo teismui iškviesti apklausimui liudytojus arba kitaip gauti jų parodymus, sudaryti galimybę apžiūrėti ginčo objektą.

6. Procesiniai terminai

6.1. Šiame TKA Reglamente nustatyti procesiniai terminai pradedami skaičiuoti nuo kitos dienos, t. y. sekančios po ta, kurioje adresatui nustatyta tvarka buvo įteiktas pranešimas, siūlymas, pareiškimas, nutartis, įsakymas ar kitoks procesinis dokumentas, o įteikimo faktas patvirtintas pašto spaudu, jį priėmusio asmens parašu, atitinkamu įrašu dokumentų registravimo žurnale ar kitokiu dokumento perdavimo faktą patvirtinančiu įrodymu.

6.2. Pagal šį TKA Reglamentą bylos išnagrinėjimui VTNKA administruojamame arbitražo teisme nustatytas bendras trijų mėnesių terminas, skaičiuojamas nuo bylos įteikimo arbitražo teismui dienos. Ypatingais atvejais šis terminas gali būti prailgintas VTNKA pirmininko nutartimi, priimamoje pagal bylą nagrinėjančio arbitražo teismo pirmininko (vienasmenio arbitro) argumentuotą prašymą.

6.3. Jeigu paskutinė procesinio termino diena sutampa su Lietuvoje įteisinta (oficialia) švente ar nedarbo diena, terminas prailginamas iki artimiausios darbo dienos pabaigos. Oficialios švenčių ir nedarbo dienos, buvusios procesinio termino eigos metu, iš apskaičiuojamos termino trukmės neišskaitomos.

7. Arbitražiniai mokesčiai

7.1. Įteikiant ieškinį tarptautinio verslo (komerciniam) ginčui išspręsti, ieškovas įmoka į VTNKA atsiskaitomąją sąskaitą Nr. LT59 7044 0600 0100 2695, atidarytą AB SEB banke, 400 eurų negrąžinamą ieškinio įregistravimo mokestį. Iki šio mokesčio sumokėjimo byla arbitražiniam nagrinėjimui nerengiama.

7.2. Kartu arba vėliau, tačiau iki bylos perdavimo arbitražo teismui, į tą pačią sąskaitą banke įmokamas arbitravimo-administravimo mokestis, apskaičiuotas pagal LAA patvirtintų Arbitražinių mokesčių ir išlaidų taisyklių 3 punkte pateiktos lentelės rodmenis. Iki arbitravimo-administravimo mokesčio sumokėjimo byla arbitražo teismo nagrinėjimui neperduodama.

7.3. Arbitravimo-administravimo mokesčio dydis, jo apskaičiavimo skaičiuoklė, lėšų paskirstymo, honorarų arbitrams išmokėjimo tvarka ir kitos su bylinejimosi išlaidomis susijusios sąlygos išsamiai aptartos minėtose LAA Arbitražinių mokesčių ir išlaidų taisyklėse, kurios yra neatsiejama sudėtinė šio TKA Reglamento dalis (aktualiąją jų redakciją žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitražiniai mokesčiai“).

Antras skirsnis

BYLOS IŠKĖLIMO VTNKA ADMINISTRUOJAMAME ARBITRAŽO TEISME TVARKA

8. Ieškinio pateikimo nagrinėjimui (įregistravimo) formalumai

8.1. Bylai VTNKA administruojamame arbitražo teisme iškelti, šalis-ieškovė įteikia šios institucijos Sekretariatui ieškinį ir jam pagrįsti reikiamus dokumentus ar jų kopijas. Ieškinių registracijos žurnale įrašyta ieškinio įteikimo diena laikoma bylos iškėlimo toje nuolatinio arbitražo institucijoje pradžia (data).

8.2. Esant sandorių šalių savitarpiais arbitražiniams susitarimams, pagal vieną ir tą pačią bylą ieškinius gali pareikšti keli ieškovai arba jie gali būti pareiškiama keliems atsakovams.

8.3. Nesant arbitražinio susitarimo arba esant netinkamai suformuluotoms jo nuostatoms, asmuo, turintis savarankišką su nagrinėjama byla susijusį vienai iš šalių reikalavimą ir manantis, kad ją išspręsdus bus pažeisti jo teisėti interesai, turi teisę prašyti arbitražo teismą leisti jam dalyvauti byloje trečiuoju asmeniu. Apie trečiojo asmens prašymą arbitražo teismas turi informuoti kitas ginčo šalis ir, įvertinęs jų nuomonę, priimti atitinkamą atskirą nutartį.

8.4. Daugiašalio arbitražo atveju kiekvienas ieškovas ir/arba atsakovas dalyvauja arbitražo procese savarankiškai kitų šalių atžvilgiu. Trečiojo asmens dalyvavimas (prisijungimas) byloje įforminamas tokia pat tvarka, kokia nustatyta pirminiam ieškovui, išskyrus ieškinio registracijos mokesčio sumokėjimą. Trečiojo asmens VTNKA Sekretoriatui turi būti įteikiami tokie pat dokumentai bei jų priedai ir tokia pat tvarka, kaip ir dvišalio arbitražo atveju.

8.5. Tarptautinio verslo ginčui išspręsti VTNKA Sekretoriatui įteikiamas ieškinys turi būti surašytas ginčo šalių aptarta arbitražo proceso kalba. Prie jo pridedami priedai (įrodomieji dokumentai, jų kopijos ar atskiros jų dalys) pateikiami išversti į arbitražo proceso kalbą tik tada, kai to pareikalauja arbitražo teismas.

8.6. Ieškinio pareiškimo ir jo priedų pateikiama tiek komplektų, kiek jų reikia, kad po vieną jų tektų visiems atsakovams ir visiems arbitrams. Kai arbitražo teismas sudaromas iš vieno arbitro ir yra vienas atsakovas, VTNKA Sekretoriatui įteikiami du ieškininių dokumentų komplektai, o kai teismas sudaromas iš trijų arbitrų ir yra vienas atsakovas – įteikiami keturi ieškininių dokumentų komplektai.

8.7. Įteikiamas ieškinys turi būti pasirašytas paties ieškovo, o prie jo pridedamų įrodomųjų dokumentų kopijos turi būti patvirtintos ieškovo ar jo įgalioto asmens parašu. Visi bylos lapai turi būti susegti ir sunumeruoti.

9. Ieškinio pareiškimo turinys ir priedai

9.1. Ieškinio pareiškime įrašomos šios nuorodos:

- 1) VTNKA (t. y. nuolatinio arbitražo institucijos) oficialus pavadinimas;
- 2) ginčo šalių oficialūs pavadinimai, įmonių kodai, jų buveinių ir telekomunikacijų galinių įrenginių adresai;
- 3) nuoroda į arbitražo išlygą, atskirą arbitražinį susitarimą ar kitą dokumentą, suteikiantį VTNKA teisę organizuoti arbitražo procedūrą;
- 4) nuoroda į kontraktą (verslo sutartį) ir jo straipsnius, dėl kurių taikymo ir/ar aiškinimo kilo ginčas;
- 5) nuoroda į ieškinio pagrindą (reikalavimų prigimtį), ginčijamus klausimus, faktines aplinkybes, dokumentus ir kitus įrodymus, kuriais ieškovas grindžia savo reikalavimus;
- 6) nurodoma ieškinio suma (ar kitoks materialinis reikalavimas);
- 7) nuoroda į skiriamą arbitrą (gali būti ir atsarginį) arba įrašytas prašymas, kad ieškovo vardu arbitrą paskirtų VTNKA pirmininkas;
- 8) ieškovo pageidavimai dėl žodinio arba dokumentinio (rašytinio), ar *online* (nuotolinio) bylos nagrinėjimo būdo;
- 9) nurodytos (jeigu yra) bet kokios pastabos ar pageidavimai, susiję su arbitražo teismo posėdžiavimo data, laiku, vieta, arbitražo teismo sudėtimi, taikytina teise, proceso kalba ir kt.;
- 10) nuoroda į pridedamus dokumentus;
- 11) data ir ieškovo (jo atstovo) vardas, pavardė, pareigos, parašas.

9.2. Prie ieškinio pridedama:

- 1) kontrakto (komercinės sutarties), dėl kurio nuostatų taikymo ar aiškinimo kilo ginčas, kopija;
- 2) arbitražinio susitarimo (jeigu verslo sutartyje neįrašyta arbitražo išlyga) kopija;
- 3) kitų dokumentų, ieškovo manymu susijusių su byla, kopijos;
- 4) sąrašas dokumentų, kuriuos ieškovas numato pateikti vėliau;
- 5) ieškovo sumokėto ieškinio įregistravimo mokesčio patvirtinančio dokumento kopija.

10. Ieškininių dokumentų perteikimo (persiuntimo) atsakovams ir arbitrams tvarka

10.1. Gautų ieškininių dokumentų vieną komplektą VTNKA Sekretoriatas nedelsiant registruota pašto siunta išsiunčia (arba įteikia pasirašytinai) atsakovui. Kartu siunčiamame lydraštyje (kurio kopija e.paštu informuojamas ir ieškovas) Sekretoriatas praneša atsakovui apie VTNKA Sekretoriato ieškinio įregistravimo datą, primenama atsakovui apie jo įstatyminę pareigą per 20 dienų nuo ieškininių dokumentų komplekto gavimo raštu pateikti Sekretoriatui išsamų atsiliepimą dėl ieškovo iškeltų reikalavimų, kartu nurodant skiriamo iš atsakovo pusės arbitro (galima ir atsarginio) asmens duomenis arba išreiškiamas pageidavimas, kad atsakovo vardu arbitrą paskirtų VTNKA pirmininkas. Kiti ieškininių dokumentų komplektai išsiunčiami (įteikiami) arbitrams nedelsiant po visiško arbitražo teismo suformavimo.

10.2. Ieškininiai dokumentai, arbitražo teismo raginimai atvykti į arbitražo teismo posėdžius, arbitražo teismo sprendimai ir nutartys, taip pat VTNKA pirmininko nutartys, siunčiamos adresatams registruota pašto siunta. Kiti dokumentai ir pranešimai gali būti siunčiami paprasta pašto siunta arba e.ryšio priemone.

10.3. Laikoma, kad Sekretoriato ir/ar arbitražo teismo išsiųstas dokumentas adresato yra gautas, jeigu jis įteiktas jam asmeniškai, pristatytas į jo gyvenamąją vietą arba pagal jo nurodytą pašto adresą, arba į jo įmonės buveinę, o pranešimas elektroniniu būdu gautas tada, kai jis išsiunčiamas e.ryšio įrenginių galiniais adresais.

10.4. Ieškininis dokumentas ir bet koks pranešimas laikomas adresato gautas tą dieną, kurią jis buvo jam asmeniškai įteiktas arba pristatytas į jo buveinę bet kuriuo 10.3 p. nurodytu būdu, įskaitant ir atvejus, kai adresatas atsisako jį priimti.

11. Ieškinio pakeitimas ir papildymas

11.1. Bylos iškėlimo ir bet kurioje jos nagrinėjimo stadijoje ieškovas turi teisę atsisakyti ieškinio, pakeisti jo pagrindą arba dalyką, padidinti ar sumažinti ieškininius reikalavimus.

11.2. Arbitražo teismas gali atsisakyti tenkinti ieškovo prašymą, jeigu prieina išvados, kad dėl pirminių ieškinio sąlygų pakeitimo gali būti nepagrįstai užvilktas bylos išnagrinėjimas.

11.3. Ieškinio dalyko ar pagrindo pakeitimas, taip pat ieškininių reikalavimų padidinimas ir priešieškinio pareiškimo svarstymas negalimas, jeigu byla nagrinėjama dokumentinio proceso būdu ir tais klausimais aiškiai neišreikšta kitos ginčo šalies valia.

12. Ieškinio suma

12.1. Ieškinio suma nustatoma:

- 1) bylose dėl piniginio išieškojimo – pagal išieškomą sumą;
- 2) bylose dėl turto išreikalavimo – pagal išreikalaujamo turto rinkos vertę;
- 3) bylose dėl daiktinių teisių į turtą – pagal turto rinkos vertę;
- 4) bylose dėl neturtinės žalos atlyginimo – pagal reikalaujamą priteisti sumą.

12.2. Ieškinyje nurodoma:

- 1) pagrindinio reikalavimo suma;
- 2) netesybų (delspinigių, palūkanų) suma ir jų apskaičiavimo būdas;
- 3) dokumentaliai pagrįstų bylinėjimosi išlaidų suma.

12.3. Ieškiniuose, kuriuose yra keli savarankiški reikalavimai, ieškovas atskirai nurodo kiekvieno jų dydį ir bendrą ieškinio sumą.

13. Atsiliepimo į ieškinį pateikimo tvarka

13.1. Prie atsakovo atsiliepimo į ieškinį, kuriame turi būti išdėstyta jo nuomonė dėl ieškovo keliamų reikalavimų pagrįstumo ar nepagrįstumo, pridedami įrodomieji dokumentai (arba patvirtintos jų kopijos), kuriais jis grindžia savo įrodymus.

13.2. VTNKA Sekretariatui turi būti pateikta tiek atsiliepimo į ieškinį ir jo priedų komplektų, kiek jų reikia, kad po vieną jų tektų ieškovui ir visiems arbitrams. Kai arbitražo teismas sudaromas iš vieno arbitro ir yra vienas ieškovas, VTNKA Sekretariatui įteikiami du atsiliepimo į ieškinį ir prie jo pridedamų dokumentų komplektai, o kai teismas sudaromas iš trijų arbitrų ir yra vienas ieškovas – įteikiami keturi išvardintų dokumentų komplektai.

13.3. Tarptautinio verslo ginčo atveju atsiliepimas į ieškinį pateikiamas surašytas proceso kalba. Prie jo pridedami dokumentai (jų kopijos ar atskiros jų dalys) pateikiami išversti į arbitražo proceso kalbą tik tada, kai to pareikalauja arbitražo teismas.

13.4. Jeigu atsakovas be pateisinamos priežasties per nustatytą terminą nepateikia atsiliepimą į ieškinį, atsisako jį pateikti, neatvyksta į arbitražo teismo posėdį ir nepraneša per nustatytą terminą apie pateisinamą jo nedalyvavimo priežastį, neprašo nukelti bylos nagrinėjimą vėlesniam laikui, visa tai nelaikoma, kad jis tokiu būdu pripažįsta ieškovo reikalavimus. Tačiau tai nėra kliūtis sudaryti arbitražo teismą šio TKA Reglamento 18 punkte nustatyta tvarka, o pastarajam pradėti ir išnagrinėti bylą iš esmės ir priimti sprendimą už akių. Kiekvienu tokiu atveju atsakovui turi būti tinkamai pranešta apie posėdžio datą, laiką ir vietą.

14. Atsiliepimo į ieškinį turinys

14.1. Atsiliepime į ieškinį turi būti nurodyta:

- 1) VTNKA (t. y. nuolatinio arbitražo institucijos) oficialus pavadinimas;
- 2) ginčo šalių oficialūs pavadinimai, įmonių kodai, jų buveinių ir telekomunikacijų įrenginių galiniai adresai;
- 3) atsakovo sutikimas ar prieštaravimas dėl pareikšto ieškinio;
- 4) motyvai ir įrodymai, kuriais atsakovas grindžia savo prieštaravimus;
- 5) atsakovo pageidavimai dėl žodinio arba dokumentinio (rašytinio), ar *online* (nuotolinio) bylos nagrinėjimo būdo;
- 6) įvardintas jo skiriamas arbitras (gali būti ir atsarginis) arba įrašomas prašymas, kad atsakovo vardu arbitrą paskirtų VTNKA pirmininkas;

7) nurodyti (jeigu yra) bet kokie pageidavimai, susiję su arbitražo teismo posėdžiavimo data, laiku ir vieta, teismo sudėtimi, taikytina teise, proceso kalba ir kt.;

8) išvardinami pridedami dokumentai ir/arba nurodomi įrodymai, kurie bus pateikti vėliau;

9) atsakovo (jo atstovo) vardas, pavardė, pareigos, parašas, atsiliepimo surašymo data.

15. Atsiliepimo pakeitimas, papildymas ir priešieškinių pareiškimų

15.1. Bet kurioje bylos nagrinėjimo stadijoje atsakovas gali pakeisti arba papildyti savo atsiliepimą į ieškinį, pareikalauti, kad būtų atlikti abiejų ginčo šalių tarpusavio reikalavimų užskaitymai, pareikšti ieškovui priešieškinių, susijusių su tuo pačiu ar kitu sandoriu.

15.2. Arbitražo teismas priima nagrinėjimui priešieškinių, jeigu:

1) priešpriešiniu reikalavimu siekiama įskaityti pradinio ieškinio reikalavimą;

2) patenkinus priešieškinių reikalavimą, tampa visiškai ar iš dalies neįmanoma tenkinti pradinį ieškinį;

3) tarp priešieškinių ir pradinio ieškinio yra tarpusavio ryšys, dėl ko išnagrinėjus juos kartu galimas greitesnis ir teisingesnis ginčo išsprendimas.

15.3. Priešieškinius pareiškiamas tokia pat tvarka, kaip ir pirminis ieškinys.

15.4. Arbitražo teismas gali atsisakyti priimti pavėluotai teikiamus atsiliepimo į ieškinį pakeitimus ir papildymus, taip pat įrodymus ir priešieškinius, jeigu mano, kad jų išnagrinėjimas gali nepateisinamai užvilkti bylos išnagrinėjimą ar sprendimo priėmimą.

Trečias skirsnis ARBITRAŽO TEISMO SUDARYMAS

16. Arbitražo teismo formavimo pagrindai

16.1. Arbitražo teismas, kuriam pavedama išspręsti tarptautinio verslo ginčą, sudaromas vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdinio įstatymo, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo, šio TKA Reglamento bei, tam tikrų rūšių tarptautinio verslo ginčų sprendimo atvejais, ir šio TKA Reglamento atitinkamo priedo taisyklėmis.

16.2. Sudarydamos arbitražo teismą konkrečiam ginčui išspręsti, kiekviena jo šalis pati pasirenka iš LAA Visuotinio narių susirinkimo (VNS) patvirtintų ir viešai paskelbtų bendros kompetencijos ar specializuotų arbitražo teismų rekomenduojamų arbitrų sąrašų ją tenkinantį specialistą (ekspertą) ir savo vardu paskiria jį *ad hoc* (tam konkrečiam ginčui išspręsti) arbitru (arbitražo teismo teisėju). LAA rekomenduojamų arbitrų personalijas žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitrai“.

16.3. Sudėtingam, specialių žinių ir įgūdžių reikalaujančiam verslo (ar deliktiniam) ginčui išspręsti, arbitru, esant abiejų ginčo šalių sutarimui, gali būti skiriamas atitinkamą kompetenciją bei patirtį turintis specialistas, neįtrauktas į LAA patvirtintus rekomenduojamų arbitrų sąrašus.

16.4. Esant bet kurios ar abiejų ginčo šalių pageidavimui, tinkamą specialistą konkrečiam ginčui išspręsti, pasirinktą iš LAA patvirtintų rekomenduojamų arbitrų sąrašų, jų vardu arbitru paskiria VTNKA pirmininkas.

17. Specialisto, skiriamo arbitro funkcijoms atlikti, atitikties reikalavimai

17.1. Arbitru gali būti skiriamas nepriklaštingos reputacijos reikiamos profesijos aukštos kvalifikacijos specialistas, kompetentingas kvalifikuotai išspręsti jam patiktą verslo (komercinį) ginčą, esantis visiškai nepriklausomas nuo ginčo šalių ir visiškai nesuinteresuotas bylos baigtimi kurios nors iš jų naudai.

17.2. Jeigu arbitru skiriamas asmuo (specialistas) mano, kad tam tikros aplinkybės gali sukelti abejones dėl galimo jo nešališkumo ar nepriklausomumo nuo kurios nors ginčo šalies, arba abejones dėl jo kompetentingumo išspręsti ginčą, toks asmuo privalo pranešti VTNKA pirmininkui apie visas galimas kliūtis tinkamai atlikti arbitro funkcijas. Sprendimą dėl tokio asmens galimumo būti arbitru toje konkrečioje byloje priima VTNKA pirmininkas.

17.3. Jeigu specialistas apie esamas bylos arbitravimui kliūtis sužino po jo paskyrimo arbitru arba vėliau (bylos nagrinėjimo eigoje), apie tai toks arbitras privalo informuoti kitus bylą nagrinėjančius arbitrus, kurie išsprendžia jo galimumo toliau dalyvauti bylos nagrinėjime klausimą. Klausimą dėl tokio arbitro tinkamumo spręsti ginčą vienasmenio arbitražo teismo atveju išsprendžia VTNKA pirmininkas kartu su ginčo šalimis.

17.4. Kiekvienas asmuo (specialistas), priėmęs siūlymą būti arbitru konkrečiam ginčui išspręsti, pasirašo „Arbitro nepriklaštingos reputacijos atitikties deklaraciją“ ir sudaro su VTNKA arbitravimo sutartį, kurioje, patvirtinęs savo nešališkumą ir nepriklausomumą nuo ginčo šalių, įsipareigoja išnagrinėti bylą ir išspręsti ginčą per optimaliai trumpiausią laiką griežtai laikantis įstatyminių teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų.

18. Arbitražo teismo sudėtis ir jo sudarymo tvarka

18.1. Konkrečiam ginčui išspręsti jo šalys pačios nustato arbitražo teismo arbitrų skaičių (vieną, tris ar daugiau) ir susitaria dėl jų skyrimo tvarkos. Jeigu šalys nenustato arbitrų skaičiaus, bylai išnagrinėti (ginčui išspręsti) sudaroma trijų arbitrų arbitražo teismo kolegija.

18.2. Kai ginčui išspręsti skiriamas vienas arbitras (sudaromas vienasmenis arbitražo teismas), jo teisinis statusas prilygsta kolegialaus arbitražo teismo teisiniui statusui. Tokiu atveju kiekviena ginčo šalis gali:

1) pasiūlyti kitai šaliai vieno ar kelių specialistų kandidatūras, jos manymu galinčius kvalifikuotai atlikti vienasmenio arbitražo teismo funkcijas;

2) pasiūlyti kitai šaliai, kad vienasmenį arbitrą ginčui išspręsti, pasirinktą iš LAA patvirtintų ir viešai paskelbtų rekomenduojamų arbitrų sąrašų, paskirtų VTNKA pirmininkas.

18.3. Visais atvejais, kai šalys susitaria dėl vienasmenio arbitražo teismo, tačiau per 20 dienų nuo VTNKA Sekretoriato įteikto joms pranešimo apie įregistruotą ieškinį (iškeltą bylą) negali susitarti dėl konkrečios vienasmenio arbitro kandidatūros, bet kurios iš jų prašymu arbitrą, pasirinktą iš LAA patvirtintų rekomenduojamų arbitrų sąrašų, paskiria VTNKA pirmininkas.

18.4. Kai arbitražo teismas sudaromas iš trijų arbitrų, kiekviena ginčo šalis per 20 dienų nuo VTNKA Sekretoriato joms įteikto pranešimo apie ieškinio įregistravimo (bylos iškėlimo) faktą, paskiria po vieną arbitrą, o šie du tarpusavio sutarimu per 20 dienų paskiria trečiąjį arbitrą, kuris *ex officio* tampa arbitražo teismo pirmininku, atlieka pranešėjo bei kitas šiame TKA Reglamente arbitražo teismo pirmininkui nustatytas funkcijas.

18.5. Jeigu kuri nors iš ginčo šalių per 20 dienų nuo gauto VTNKA Sekretoriato pranešimo apie įregistruotą ieškinį (iškeltą bylą) nepaskiria iš savo pusės arbitro (nepraneša Sekretoriatui jo vardo ir pavardės), arba kai šalių paskirti arbitrai per 20 dienų nuo jų paskyrimo negali susitarti dėl trečiojo arbitro kandidatūros, arbitrą, jį nepaskyrusios šalies vardu, taip pat trečiąjį arbitrą (vykdanti *ex officio* arbitražo teismo pirmininko funkcijas) paskiria VTNKA pirmininkas.

18.6. Sąlyginai nedidelio (iki 50 000 eurų) ieškinio atveju, jeigu atsakovas per nustatytą 20 dienų terminą ir po papildomo įspėjimo, nepateikia savo atsiliepimo į jam pareikštą ieškinį ir nepaskiria iš savo pusės arbitro, tokia byla išnagrinėti ir ginčui išspręsti arbitrą, pasirinktą iš LAA rekomenduojamų arbitrų sąrašų, paskiria VTNKA pirmininkas, pavesdamas jam veikti vienasmenio arbitražo teismo teisinio statuso pagrindais.

18.7. Daugiašalio arbitražo atveju arba sudėtingai bylai išnagrinėti (komplikuotam ginčui išspręsti) gali būti sudaroma iš penkių ar daugiau arbitrų arbitražo teismo kolegija. Esant dviem ar daugiau ieškovų ar/ir dviem ar daugiau atsakovų, turinčių tapačius interesus, ir pirmieji, ir antrieji atskirais tarpusavio susitarimais gali paskirti po vieną arbitrą į arbitražo teismo kolegijos sudėtį, kurie savo ruožtu paskiria trečiąjį arbitrą, kuris *ex officio* tampa arbitražo teismo pirmininku, atlieka pranešėjo ir kitas šiame TKA Reglamente arbitražo teismo pirmininkui nustatytas funkcijas.

18.8. Jeigu daugiašalio ginčo šalys turi skirtingus interesus arba negali susitarti dėl vienos bendros arbitro kandidatūros, kiekviena jų paskiria po vieną arbitrą. Pagal ieškovų ir/ar atsakovų atskirus prašymus, jų vardu tinkamus specialistus konkrečiam ginčui išspręsti arbitrais gali paskirti VTNKA pirmininkas.

18.9. Skirdamas arbitrus, VTNKA pirmininkas privalo visada atsižvelgti į ginčo šalių susitarimu arbitru keliamus kvalifikacijos reikalavimus ir į aplinkybes, užtikrinančias arbitro nešališkumą ir nepriklausomumą.

18.10. Arbitru neskirtinas asmuo, kuris gali būti nušalinamas nuo bylos nagrinėjimo procedūros, vadovaujantis šio TKA Reglamento 20 p. nuostatomis.

18.11. Arbitražo teismas pradeda bylos nagrinėjimą po to, kai jo sudėtis ir arbitrų įgaliojimai patvirtinami VTNKA pirmininko nutartimi.

18.12. VTNKA pirmininko nutartys, priimtose vadovaujantis 18.3, 18.5, 18.6 ir 18.8 punktų taisyklėmis yra galutinės ir neskundžiamos.

19. Arbitražo teismo (arbitro) pagrindinės pareigos ir funkcijos

19.1. Arbitražo teismas ir arbitras, sudarytas (paskirtas) šio TKA Reglamento 18 p. nustatyta tvarka, privalo:

1) išnagrinėti bylą, vadovaujantis UNCITRAL Modelinio komercinio arbitražo įstatymo, LR KAĮ ir šio TKA Reglamento ar/ir atitinkamo jo priedo taisyklėmis;

2) išspręsti ginčą, vadovaujantis ginčijamam sandoriui taikytinos teisės (šalių pasirinktos valstybės teisinės sistemos) materialinės teisės nuostatomis, jeigu ginčo šalys nesusitarta kitaip;

3) bylą išnagrinėti ir sprendimą priimti griežtai laikantis įstatyminių (LR CK 1.5 str., LR CPK 3 str.) teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principų ir LAA Arbitro etikos taisyklių reikalavimų;

4) bylos nagrinėjimo eigoje užtikrinti ginčo šalims visišką lygiateisiškumą, sudaryti joms vienodas sąlygas ginti bei pagrįsti savo reikalavimus, prieštaravimus, galimybes pateikti bet kokius dokumentus ir kitokius įrodymus savo reikalavimams ar prieštaravimams pagrįsti;

5) teisiškai įvertinti visus byloje esamus ir vėliau (proceso eigoje) teismui pateikiamus įrodomuosius dokumentus bei ginčo šalių nurodomas įrodomąją reikšmę turinčias faktines aplinkybes, skiriant ypatingą dėmesį šalių prisiimtiems sutartiniams įsipareigojimams ir jiems įgyvendinti atliekamiems praktiniams veiksams;

6) siekti, kad šalių nesutarimas būtų sureguliuotas taikos (sutaikinimo) sutartimi ar kitokiu abipusius jų interesus tenkinančiu būdu, nesudarančiu kliūčių tolimesnių jų partnerystės santykių išsaugojimui;

- 7) siekti, kad byla būtų išnagrinėta per optimaliai trumpiausią laiką ir su mažiausiais kaštais;
- 8) užtikrinti ginčo šalių komercinių paslapčių išsaugojimą;
- 9) priimti teisingą, nešališką, teisiškai ir moraliai pagrįstą sprendimą.

19.2. Turint galvoje, kad arbitro teisinis statusas arbitravimo procedūroje iš esmės prilygsta teisėjo teisiniam statusui teisiniame procese, siekiant užtikrinti arbitro visišką nešališkumą ir nepriklausomumą nuo bet kurios iš ginčo šalių ir kitokių išorinės įtakos veiksnių, arbitras privalo vengti bet kokio asmeninio bendravimo su ginčo šalimis (ypač su jį nominavusia šalimi) ir jų atstovais iki visiško bylos išnagrinėjimo ir sprendimo paskelbimo.

20. Arbitro nušalinimo pagrindai

20.1. Arbitras gali būti nušalinamas, kai yra šios aplinkybės, galinčios sukelti abejonių dėl jo nepriklausomumo, nešališkumo arba kompetencijos stokos:

- 1) arbitras yra ar anksčiau buvo pavaldus ar materialiai priklausomas nuo bet kurios iš ginčo šalių;
- 2) arbitras yra ar anksčiau buvo su bet kuria iš ginčo šalių susietas giminystės ar svainystės ryšiais;
- 3) arbitras yra ar anksčiau buvo su bet kuria iš ginčo šalių susietas vienalaikė darbine veikla toje pačioje įmonėje ar įstaigoje, arba vienalaikėmis tos pačios specialybės studijomis toje pačioje mokslo (mokymo) įstaigoje;
- 4) arbitras anksčiau dalyvavo byloje kaip bet kurios iš ginčo šalių atstovas, patarėjas, advokatas, arba vykdė teisėjo, arbitro arba mediatoriaus (tarpininko) funkcijas bet kurioje jų taikinimo procedūroje;
- 5) paaiškėjus, kad arbitras neturi šalių susitarime aptartos kvalifikacijos;
- 6) nustačius arbitro atskirai su bet kuria iš šalių ginčo aptarinėjimo faktą iki dėl jo galutinio sprendimo priėmimo;
- 7) arbitras yra susietas su bet kuria iš ginčo šalių kitokiais artimais asmeniniais santykiais, galinčiais sukelti abejones dėl galimo jo suinteresuotumo bylos baigtimi kitos ginčo šalies naudai.

21. Arbitro nušalinimo (nusišalinimo) tvarka

21.1. Šalis, inicijuojanti arbitro nušalinimą, gali pasinaudoti šia savo teise iki bylos nagrinėjimo iš esmės pradžios arba vėliau, tačiau nedelsiant po to, kai jai tampa žinoma kuri nors iš aplinkybių, nurodytų šio TKA Reglamento 20 punkte.

21.2. Arbitro nušalinimo pareiškime, įteikiamame VTNKA Sekretariatui arba betarpiškai bylą nagrinėjančiam arbitražo teismui, turi būti nurodyti nušalinimo motyvai.

21.3. Arbitras, kurį paskyrė pati nušalinimą inicijuojanti šalis arba kartu su kita šalimi, gali būti nušalinamas tik dėl aplinkybių, apie kurias buvo sužinota po jo paskyrimo.

21.4. Kai arbitražo teismas sudarytas iš trijų arbitrų, vienam iš jų pareikšto nušalinimo klausimą išsprendžia kiti to teismo arbitrai ir tai įforminama arbitražo teismo nutartimi. Arbitro nušalinimo tikslingumo klausimas bylos nagrinėjimo stadijoje sprendžiamas tik tuo atveju, jeigu kiti arbitrai pripažįsta, kad pateikti svarūs nušalinimo pagrįstumo įrodymai, kurie nebuvo pateikti anksčiau dėl pateisinamų priežasčių.

21.5. Arbitras visada turi nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, jeigu nušalinimą (net ir nemotyvuotą) pareiškia jam abi ginčo šalys. Jeigu arbitras, kuriam pareikštas nušalinimas, nusišalina, arba kai kita ginčo šalis nesutinka, kad arbitras būtų nušalintas, jo įgaliojimų arbitravimo toje byloje klausimą išsprendžia kiti to arbitražo teismo arbitrai.

21.6. Jeigu arbitro nušalinimo reikalavimą atmeta kiti arbitrai, jį inicijavusi šalis, nedelsiant po pranešimo apie nušalinimo atmetimą gavimo, gali prašyti VTNKA pirmininką priimti šiuo klausimu savo atskirą nutartį. VTNKA pirmininko nutartis, tokiu atveju, turi būti priimta nedelsiant.

21.7. Kol šalies, inicijavusios arbitro nušalinimą, pareiškimą nagrinėja VTNKA pirmininkas, arbitražo teismas, įskaitant arbitrą, kuriam pareikštas nušalinimas, gali tęsti bylos nagrinėjimą, tačiau sprendimas dėl ginčo esmės gali būti priimtas tik po VTNKA pirmininko tuo klausimu priimtos atskirosios nutarties, kuri yra galutinė ir neskundžiama.

21.8. Kai arbitražo teismą sudaro vienasmenis arbitras, arba kai nušalinimas pareiškiamas dviem arbitram ar visai arbitražo teismo kolegijai, pats arbitras (arbitrai) nutartimi išsprendžia nusišalinimo klausimą.

22. Arbitro įgaliojimų nutraukimas

22.1. Jeigu bet kuris arbitru paskirtas specialistas *de jure* arba *de facto* negali atlikti arbitravimo funkcijų arba be pateisinamų priežasčių vilkina jų vykdymą, jo įgaliojimai arbitruoti bylą nutrūksta:

- 1) kai jis pats atsistatydina, arba
- 2) kai jį atstatydina ginčo šalys bendru savo sutarimu.

22.2. Kai šalys negali susitarti dėl arbitravimo funkcijų nevykdančio arbitro įgaliojimų nutraukimo, ši klausimą bet kurios iš jų prašymu išsprendžia VTNKA pirmininkas, kurio nutartis tokiu atveju yra galutinė ir neskundžiama.

23. Naujo arbitro skyrimas

23.1. Kai arbitro įgaliojimai pasibaigia dėl jo nušalinimo, atsistatydinimo, įgaliojimų nutraukimo arba dėl kitokių aplinkybių jis negali vykdyti bylos arbitravimo funkcijų, kitas į jo vietą arbitras skiriamas tokia pat tvarka, kokia buvo paskirtas keičiamas arbitras.

23.2. Kai arbitras keičiamas bylos nagrinėjimo iš esmės stadijoje, esant reikalui ir atsižvelgus į ginčo šalių nuomonę, gali būti pakartotinai išnagrinėti klausimai, kuriuos svarstant nedalyvavo naujai paskirtas arbitras.

Ketvirtas skirsnis

BYLOS NAGRINĖJIMO ARBITRAŽO TEISME TVARKA

24. Arbitražo teismo posėdžiavimo vieta

24.1. Jeigu ginčo šalys nesusitaria kitaip, teismo posėdžiavimo vietą nustato pats arbitražo teismas, atsižvelgęs į pagrįstus ginčo šalių ir VTNKA Sekretoriato pageidavimus.

24.2. Arbitražo teismo pirmininko (vienasmenio arbitro), VTNKA Sekretoriato ir ginčo šalių susitarimu, bylos nagrinėjimo posėdžiai tarptautinio verslo ginčui išspręsti gali būti organizuojami bet kurioje Lietuvos ar užsienio šalies vietovėje, kuri pripažįstama tinkama arbitrų ir ginčo šalių susitikimui, liudytojų ir ekspertų parodymų išklausymui, ginčijamo turto ir kitokių įrodymų apžiūrai.

24.3. Nepaisant to, kokios valstybės teritorijoje baigiamas bylos nagrinėjimas, pagal LR KAĮ ir šį TKA Reglamentą sudaryto arbitražo teismo sprendimas laikomas priimtu Lietuvos Respublikoje.

25. Posėdžio data ir laikas

25.1. Jeigu ginčo šalys nesusitaria kitaip, tai arbitražo teismo posėdžio datą ir bylos nagrinėjimo laiką nustato arbitražo teismas, atsižvelgęs į pagrįstus ginčo šalių ir VTNKA Sekretoriato pageidavimus.

25.2. Apie įvyksiančio posėdžio datą, laiką ir vietą, arbitražo teismo pirmininkas (vienasmenis arbitras) praneša ginčo šalims ir kitiems proceso dalyviams ne vėliau kaip prieš 10 dienų iki numatyto posėdžio.

25.3. Jeigu bet kuri ginčo šalis, kuriai nustatyta tvarka buvo pranešta apie posėdžio datą, laiką ir vietą, neatvyksta į arbitražo teismo posėdį ir prieš 5 dienas iki jo pradžios neįspėja apie tai arbitražo teismo pirmininką (vienasmenį arbitrą), neprašo nukelti posėdį vėlesniam laikui – arbitražo teismas gali pradėti ar tęsti bylos nagrinėjimą ir priimti sprendimą, jeigu pats teismas nenutaria kitaip.

25.4. Bet kuri ginčo šalis visada gali raštu pranešti arbitražo teismo pirmininkui (vienasmeniui arbitrai) apie savo sutikimą, kad byla būtų išnagrinėta ir/ar sprendimas priimtas jai nedalyvaujant.

26. Proceso kalba

26.1. Tarptautinio verslo (komerciniai) ir deliktiniai ginčai VTNKA administruojamame arbitražo teisme nagrinėjami ginčo šalių nustatyta arbitražo proceso kalba.

26.2. Asmenims, nemokantiems proceso kalbos, VTNKA Sekretoriatas užtikrina vertėjo paslaugas, apmokamas pageidaujančio asmens.

26.3. Arbitražo teismas (esant reikalui) gali pareikalauti, kad įrodomieji dokumentai, surašyti kita nei proceso kalba, būtų šalių pateikti teismui išversti į proceso kalbą.

27. Taikytinoji teisė

27.1. Priimdamas sprendimą dėl konkretaus tarptautinio verslo (komercinio) ar deliktinio ginčo, arbitražo teismas vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto, sutarties) ir jam reguliuoti taikytinos teisės (šalių pasirinktos valstybės teisinės sistemos) materialinės teisės nuostatomis.

27.2. Nesant ginčo šalių sutarimo dėl taikytinos teisės, arbitražo teismas vadovaujasi Lietuvos Respublikos įstatymų, kitų nacionalinės ir ES teisės aktų materialinės teisės nuostatomis, taikytinomis konkrečiam ginčo išsprendimui atvejui.

28. Komercinė paslaptis

28.1. Bet kokia informacija, žodžiu ar raštu ginčo šalių pateikta VTNKA Sekretoriatui ar betarpiškai ginčą nagrinėjančiam arbitražo teismui, laikoma ginčo šalių komercine paslaptimi. Bet koks jos paviešinimas galimas tik esant aiškiam jai pateikusios ginčo šalies sutikimui.

28.2. Arbitrai ir kiti arbitražinio proceso dalyviai, kuriems, dėl jų dalyvavimo bylos nagrinėjime, tampa žinomos ginčo šalių komercinės paslaptys, privalo išsaugoti jų konfidencialumą.

29. Bylos nagrinėjimo būdai

29.1. VTNKA administruojamame arbitražo teisme byla nagrinėjama uždaramame teismo posėdyje. Be ginčo šalių ir jų atstovų (advokatų ar kt.), posėdyje gali dalyvauti šalių asmeniškai pakviesti vertėjai ir konsultantai, taip pat liudytojai ir ekspertai, kol jie žodžiu duoda savo parodymus. Kitų asmenų dalyvavimas arbitražo teismo posėdyje galimas tik esant ginčo šalių sutikimui.

29.2. Jeigu šalys nesusitaria kitaip, ginčas arbitražo teisme nagrinėjamas žodinio proceso būdu (t.y. dalyvaujant posėdyje pačioms ginčo šalims ar jų atstovams ir išklausanč žodžiu jų teikiamus paaiškinimus). Laikoma, kad ginčas nagrinėjamas žodinio proceso būdu ir tais atvejais, kai viena iš ginčo šalių atsisako dalyvauti ar neatvyksta į arbitražo teismo posėdį arba paveda nagrinėti bylą jai nedalyvaujant.

29.3. Esant ginčo šalių pageidavimui, byla arbitražo teisme gali būti išnagrinėta dokumentinio (rašytinio) proceso būdu (šalims nedalyvaujant), o sprendimas priimtas pagal šalių įteiktus ir arbitražo teismo išnagrinėtus bei teisiškai įvertintus dokumentus ir kitokius rašytinius įrodymus.

29.4. Ginčo šalims pasirinkus *online* (nuotolinio) arbitravimo procedūrą, jos dalyvių kontaktavimo tvarką (prisijungimo prie nuotolinio audio-video ryšio priemonių laiką, bylos nagrinėjimo pradžią ir kt.) nustato arbitras – kolegijos pirmininkas (vienasmenis arbitras), atsižvelgęs į ginčo šalių pageidavimus.

29.5. Bet kurioje dokumentinio (rašytinio) ar *online* (nuotolinio) bylos nagrinėjimo stadijoje arbitražo teismas turi pereiti prie įprasto žodinio įrodymų svarstymo, jeigu to pageidauja bet kuri ginčo šalis.

30. Arbitražo teismo pirmininko (vienasmenio arbitro) pareigos parengtinėse bylos nagrinėjimo stadijose

30.1. Iki pirmojo (parengtinio) arbitražo teismo posėdžio, arbitražo teismo pirmininkas (vienasmenis arbitras) privalo patikrinti bylos parengties svarstymui būklę, įsitikinti, kad joje yra visi svarstymui reikiami dokumentai, prireikus išreikalauti iš ginčo šalių papildomą informaciją, reikiamus dokumentus, kitokius įrodymus bei atlikti kitus procesinius veiksmus, reikiamus užtikrinti tinkamą bylos parengtį arbitražo teismo svarstymui.

30.2. Įsitikinęs, kad posėdžiui pasirengta tinkamai, arbitražo teismo pirmininkas (vienasmenis arbitras) pradeda posėdį, jam pirmininkauja, atlieka jame pranešėjo funkciją.

30.3. Paskelbęs apie bylos nagrinėjimo pradžią, kolegialaus arbitražo teismo pirmininkas pristato (vienasmenis arbitras pats prisistato ir pristato) teismo kolegijos sudėtį, ginčo šalis, jų atstovus, kitus posėdžio dalyvius, patikrina atstovų atstovavimo įgaliojimus, užklausia ginčo šalis dėl jų pasitikėjimo esama arbitražo teismo sudėtimi, praneša dalyviams apie atliekamą posėdžio audio įrašą. Po to, prieš pradėdant bylos nagrinėjimą iš esmės, arbitražo teismas priima verbalinę nutartį dėl savo kompetencijos išspręsti jam patikėtą ginčą bei, reikiamais atvejais, rašytinę nutartį dėl bylos teisingumo VTNKA administruojamam arbitražo teismui.

31. Arbitražo teismo kompetencija spręsti ginčą

31.1. Priimdamas nutartį dėl savo kompetencijos nagrinėti bylą ir išspręsti ginčą, arbitražo teismas įvertina ir tuos atvejus, kai kyla abejonės dėl arbitražinio susitarimo buvimo arba jo galiojimo, taip pat kontrakto (komercinės sutarties), dėl kurio nuostatų aiškinimo ar taikymo kilo ginčas, galiojimo, bei, reikiamais atvejais, įvertina ir paties ieškinio pateikimo tikslumą.

31.2. Jeigu kyla abejonės dėl ieškinio skaidrumo (tikrumo) ar galimo piktnaudžiavimo arbitražo procedūra, arbitražo teismas nesiima jokių tolesnių toje byloje veiksmų, praneša apie tai ginčo šalims ir nustato protingą terminą reikiamų įrodymų pateikimui abejonėms pašalinti.

31.3. Motyvuotas šalies pareiškimas, kad bet kuris arbitras ar visas arbitražo teismas nekompetentingas spręsti ginčą, turi būti paskelbtas prasidėjus pirmajam to teismo posėdžiui ir bet kuriuo atveju ne vėliau, nei byla pradėdama nagrinėti iš esmės. Šalies dalyvavimas sudarant arbitražo teismą neatima iš jos teisės pareikšti, kad kuris nors arbitras ar visas arbitražo teismas nekompetentingas spręsti ginčą.

31.4. Šalies pareiškimas, kad arbitražo teismas viršija savo kompetenciją, turi būti paskelbiamas tuojau pat po to, kai pradėdama svarstyti klausimas, kuris, šalies manymu, nepriskirtas šio arbitražo teismo kompetencijai. Tokio pobūdžio šalies pareiškimą arbitražo teismas gali priimti svarstymui ir vėliau, jeigu laiko, kad jo pateikimo uždelsimą galima pateisinti svariais argumentais.

31.5. Kai arbitražo teismas priima nutartį dėl šalies pareiškimo nurodyto 31.3 ar 31.4 punktuose, ir joje patvirtina savo kompetenciją išnagrinėti bylą ir išspręsti ginčą ar atskirą ginčijamą klausimą, nesutinkanti su tokia arbitražo teismo nutartimi šalis, nedelsiant po pranešimo apie šią nutartį gavimo, gali prašyti VTNKA pirmininką priimti dėl jos savo atskirą nutartį, kuri yra galutinė ir neskundžiama.

31.6. Kol šalies prašymą nagrinėja VTNKA pirmininkas, arbitražo teismas gali tęsti bylos nagrinėjimą, tačiau sprendimas dėl ginčo esmės gali būti priimtas tik po to, kai paskelbiama tuo klausimu VTNKA pirmininko nutartis.

32. Bylos nagrinėjimas iš esmės

32.1. Prasidėjus bylos nagrinėjimui iš esmės, arbitražo teismo pirmininkas (vienasmenis arbitras) referuoja posėdžio dalyviams apie ginčo esmę, primena šalims jų esmines teises ir pareigas, akcentuoja jų teisę užbaigti ginčą sutaikinimo (taikos) susitarimu.

32.2. Bet kuris arbitras gali užduoti bet kuriam posėdžio dalyviui jį dominantį klausimą, prašyti, kad ginčo šalys paaiškintų ar pagrįstų tam tikrus savo įrodymus, kad liudytojai pateiktų savo parodymus, o ekspertai savas išvadas. Tuo liudytojų ir ekspertų dalyvavimas posėdyje užsibaigia, jeigu arbitražo teismas nenusprendžia kitaip.

32.3. Šioje ir kitose bylos nagrinėjimo stadijose ginčo šalys gali pačios ginti savo teises ir interesus arba tą daryti per įstatymų nustatyta tvarka jų įgaliotus atstovus. Jeigu ginčo šalis nusprendžia ginti savo interesus per atstovą, pastarasis privalo pateikti arbitražo teismo pirmininkui (vienasmeniui arbitrai) tos šalies jam išduotą įgaliojimą.

32.4. Kai šalis žino, kad kuri nors šio TKA Reglamento nuostata taikoma netinkamai, tačiau dalyvauja bylos nagrinėjime ir tuojau pat nepareiškia dėl to savo nesutikimą ar prieštaravimą, laikoma, kad ji tokiu būdu atsisako savo teisės į prieštaravimą.

33. Įrodymų pateikimas

33.1. Ginčo šalys turi pateikti arbitražo teismui visus įrodymus, kuriais jos grindžia savo reikalavimus arba prieštaravimus. Jais gali būti bet kokie dokumentai ar kitaip paskelbti duomenys, kuriais remdamasis arbitražo teismas gali nustatyti aplinkybių ar faktų tikrumą ir, jais pasiremiant, priimti pagrįstą (teisingą) sprendimą.

33.2. Arbitražo teismas savo iniciatyva arba bet kurios ginčo šalies prašymu visada gali pakviesti į posėdį liudytojus ir išklausti jų parodymus.

33.3. Visi dokumentai, pareiškimai ir kiti informacijos ar įrodymų šaltiniai, kuriuos viena iš ginčo šalių pateikia arbitražo teismui ar VTNKA Sekretariatui, turi būti perduoti kitai šaliai. Šalims turi būti perduotos taip pat visos ekspertų išvados ir kiti įrodomąją galią turintys dokumentai, kuriais arbitražo teismas gali remtis priimdamas savo sprendimą.

33.4. Arbitražo teismas arba pati ginčo šalis gali kreiptis į bet kurios šalies kompetentingą instituciją dėl paramos renkant ar įvertinant įrodymus.

34. Ekspertizės skyrimas

34.1. Jeigu bylos nagrinėjimo metu arbitražo teismui iškyla nežinomi mokslinio ar techninio pobūdžio klausimai, jis savo iniciatyva arba bet kurios ginčo šalies prašymu gali:

1) pavesti vienam ar keliems ekspertams atlikti tyrimus ir nustatyti bei pateikti savo išvadas konkrečiais arbitražo teismo iškeltais klausimais;

2) pareikalauti, kad šalys pateiktų ekspertui bet kokią su byla susijusią informaciją (dokumentus ir kt.) ir sudarytų jam visas reikiamas sąlygas apžiūrėti su ginču susijusį objektą ar atlikti kitokius su tyrimais susijusius veiksmus.

34.2. Jeigu kuri nors ginčo šalis reikalauja arba bent vienas arbitras pageidauja, arbitražo teismo posėdyje privalo dalyvauti pats ekspertas ir žodžiu ar raštu pateikti savo išvadas bei atsakyti į arbitrų ar šalių jam pateiktus klausimus.

34.3. Bet kuri ginčo šalis, gavusi arbitražo teismo pritarimą, gali pakviesti į posėdį savo ekspertus ir liudytojus, kurių parodymai ginčijamais klausimais turi būti išklausti ir įvertinti.

34.4. Eksperto, kaip ir arbitro, nušalinimas galimas šio TKA Reglamento 20 punkte išvardintais pagrindais.

34.5. Eksperto nušalinimo pagrįstumo klausimą išsprendžia ginčą nagrinėjantis arbitražo teismas.

35. Laikinosios apsaugos priemonės

35.1. Arbitražo teismas, įvertinęs argumentuotą ginčo šalies rašytinį prašymą apsaugoti jos teises ar teisėtus interesus, gali priimti nutartį dėl esamomis aplinkybėmis reikiamų (tinkamų) laikinųjų apsaugos priemonių (draudimo disponuoti tam tikru turtu, užstato sumokėjimo ar kitokio finansinio užtikrinimo ir kt.) pritaikymo.

35.2. VTNKA administruojamo arbitražo teismo išduota nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo Lietuvoje įvykdoma LR KAJ ir LR CPK 144 -152 str. nustatyta tvarka.

36. Svarstymų, vykusių arbitražo teismo posėdyje, fiksavimas

36.1. Jeigu bet kuri iš ginčo šalių prieš 5 d. iki arbitražo teismo posėdžio nepareikalauja, kad posėdis būtų protokoluojamas, jame vykę svarstymai įrašomi audio įrašė.

36.2. Kiekviena ginčo šalis turi teisę bet kada susipažinti su posėdžio audio įrašu ir, esant poreikiui, gauti jo kopiją.

Penktas skirsnis

BYLOS NAGRINĖJIMO BAIGIMAS, GALUTINIO SPRENDIMO PRIĖMIMAS IR VYKDYMAS

37. Bylos nagrinėjimo baigimas

37.1. Kai arbitražo teismas prieina išvados, kad visos su byla susijusios aplinkybės išnagrinėtos, teismo pirmininkas (vienasmenis arbitras), atsižvelgęs į kitų arbitrų ir ginčo šalių nuomonę, skelbia bylos nagrinėjimo iš esmės stadijos pabaigą ir perėjimą prie galutinio sprendimo (nutarties) priėmimo, kartu pranešdamas ginčo šalims, kad visiškai įforminto sprendimo (nutarties) tekstas bus joms įteiktas (išsiųstas) šio TKA Reglamento 42.2 punkto nustatyta tvarka, t. y. per 15 dienų nuo šio baigtinio arbitražo teismo posėdžio dienos.

37.2. Arbitražo teismo sprendimas priimamas kai byla išnagrinėjama iš esmės arba kai jos nagrinėjimas baigiamas taikos sutartimi (sutaikinimo susitarimu), kurie tvirtinami arbitražo teismo sprendimu. Kitais bylos nagrinėjimo užbaigimo atvejais ir procesiniais klausimais arbitražo teismas (kaip ir VTNKA pirmininkas) savo priimamus sprendimus įformina nutartimis.

38. Bylos nagrinėjimo nutraukimas, sustabdymas ir galutinio sprendimo priėmimo atidėjimas

38.1. Bylos nagrinėjimas nutraukiamas, o nutraukimas įforminamas arbitražo teismo nutartimi, kai:

1) ieškovas atsisako nuo savo ieškinio, išskyrus atvejus, kai tam prieštarauja atsakovas, o arbitražo teismas pripažįsta atsakovo interesų pagrįstumą išnagrinėti bylą iki galo ir užbaigti jos nagrinėjimą arbitražo teismo sprendimu;

2) šalys susitaria užbaigti ginčą taikos (sutaikinimo) sutartimi, netvirtinama arbitražo teismo sprendimu;

3) paaiškėja, kad arbitražo teismas nekompetentingas išspręsti ginčą arba ginčas negali būti nagrinėjamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme;

4) fizinis asmuo – ūkio subjektas, buvęs viena iš ginčo šalių miršta, o jo teisių perėmimas neįmanomas;

5) juridinis asmuo, buvęs viena iš ginčo šalių, likviduotas, o jo teisių perėmimas neįmanomas;

6) įsiteisėja teismo sprendimas, priimtas dėl tų pačių šalių išspręsto ginčo, dėl to paties dalyko ir to paties pagrindo;

7) arbitražo teismas prieina išvados, kad dėl kitokių objektyvių priežasčių tolimesnis bylos nagrinėjimas netikslingas.

38.2. Esant svarbioms aplinkybėms ir bet kurios ginčo šalies pageidavimui, arbitražo teismas gali atidėti protingam terminui galutinio sprendimo priėmimą, pasiūlant suinteresuotai ginčo šaliai kreiptis į LAA Arbitrų-ekspertų kolegiją dėl nepriklausomos ir nešališkos ginčijamu klausimu ekspertinės-konsultacinės išvados.

38.3. Kai byla nutraukiama iki visiško arbitražo teismo sudarymo arba iki pirmojo jo posėdžio, jos nutraukimas įforminamas VTNKA pirmininko nutartimi.

39. Arbitražo teismo sprendimo (nutarties) forma ir turinys

39.1. Arbitražo teismo sprendimas (nutartis) įforminamas raštu ir jame nurodoma:

1) arbitražo institucijos (VTNKA), organizavusios arbitražo procedūrą, oficialus pavadinimas;

2) sprendimo (nutarties) priėmimo vieta ir data;

3) arbitražo teismą sudarančių arbitrų vardai ir pavardės;

4) ginčo šalių oficialūs pavadinimai ir adresai, jų atstovų ir kitų proceso dalyvių vardai, pavardės;

5) nuoroda į arbitražinį susitarimą, deleguojanti VTNKA administruojamam arbitražo teismui ginčo išsprendimo teisę;

6) trumpa bylos aplinkybių ir ieškovo argumentų reikalavimams pagrįsti apžvalga;

7) atsakovo argumentų, įrodymų ir paaiškinimų apžvalga;

8) motyvai ir teisės aktai, kuriais arbitražo teismas grindžia savo išvadas ir priimamą sprendimą;

9) sprendimo rezoliucinė dalis;

10) bylinėjimosi išlaidų tarp ginčo šalių paskirstymas;

11) sprendimo priėmimo data ir arbitrų parašai.

39.2. Sprendimas nemotyvuojamas, jeigu to pageidauja ginčo šalys arba jis priimamas taikos (sutaikinimo) sutarties pagrindu.

40. Arbitražo teismo sprendimo (nutarties) priėmimas

40.1. Kolegialus arbitražo teismas savo sprendimus (nutartis) priima balsų dauguma (vienasmenis arbitras – vien savo apsisprendimu) uždareme teismo posėdyje.

40.2. Priimant sprendimą (nutartį) arbitro susilaikymas nuo balsavimo negalimas, o balsavimo „prieš“ to sprendimo priėmimą motyvacija turi būti aptarta to arbitro pareiškime, pridėdamame prie sprendimo (nutarties) teksto.

40.3. Sprendimą (nutartį) pasirašo visi jį priėmę arbitrai. Arbitras, balsavęs prieš sprendimo (nutarties) priėmimą, neprivalo jo pasirašyti.

40.4. Nuo galutinio sprendimo (nutarties) paskelbimo momento, užsibaigia ir arbitražo teismo sudėties toje byloje įgaliojimai, išskyrus pareigų, numatytų šio TKA Reglamento 43 p. įvykdymą.

41. Sprendimo priėmimas taikos (sutaikinimo) sutarties pagrindu

41.1. Bet kurioje bylos nagrinėjimo stadijoje šalys gali susitarti dėl ginčo sureguliuavimo taikos (sutaikinimo) sutartimi. Tokiu atveju arbitražo teismas nutraukia bylos nagrinėjimą ir, bet kurios ginčo šalies prašymu, ginčo sureguliuavimą patvirtina arbitražiniu-teisiniu sprendimu, kuriame pažymima, kad sprendimas priimtas taikos (sutaikinimo) sutarties pagrindu ir šalių sutartomis ginčo sureguliuavimo sąlygomis.

41.2. Arbitražo teismo sprendimas, priimtas taikos (sutaikinimo) sutarties pagrindu ir ginčo šalių sutartomis sąlygomis, turi atitikti šio TKA Reglamento 39 punkte nustatytus sprendimo formai ir turiniui reikalavimus. Taip įforminto arbitražo teismo sprendimo juridinė (privalomojo vykdytinumo) galia iš esmės prilygsta valstybės teismų priimtų analogiškų sprendimų juridinei galiai.

41.3. Arbitražo teismas gali atsakyti tvirtinti taikos (sutaikinimo) sutartį, jeigu jos sąlygos prieštarauja imperatyvioms Lietuvos Respublikos teisės normoms arba pažeidžia trečiųjų asmenų interesus.

42. Sprendimo (nutarties) paskelbimas

42.1. Rezoliucinė sprendimo (nutarties) dalis žodžiu gali būti paskelbiama ginčo šalims nedelsiant po priėmimo.

42.2. Visas (motyvuotas) sprendimo (nutarties) tekstas, pasirašytas arbitrų bei jų parašų autentiškumą patvirtinančiu VTNKA pirmininko parašu ir šios arbitražo institucijos antspaudu, įteikiamas (išsiunčiamas) ginčo šalims ne vėliau kaip per 15 dienų nuo galutinio arbitražo teismo posėdžio dienos.

42.3. Kai procedūroje dalyvauja dvi ginčo šalys, pasirašomi keturi arbitražo teismo galutinio sprendimo egzemplioriai, kurių po vieną arbitražo teismo pirmininkas (vienasmenis arbitras) išsiunčia abiem šalims, vienas įsiuvamas į bylą, o ketvirtas (atsarginis), kartu su byla, sutvarkyta pagal teisminių bylų perdavimo archyviniam saugojimui reikalavimus, įteikiamas VTNKA Sekretariatui, kur byla saugoma penkerius metus. Daugiašalio arbitražo atveju pasirašoma tiek arbitražo teismo galutinio sprendimo egzempliorių, kiek jų reikia įteikimui dar ir kitoms ginčo šalims.

43. Galutinio arbitražo teismo sprendimo tikslinimas, aiškinimas ir papildomo sprendimo priėmimas

43.1. Bet kuri ginčo šalis per 20 dienų nuo sprendimo gavimo gali prašyti arbitražo teismą:

- 1) ištaisyti arbitražo teismo sprendime rašybos, aritmetines ar kitas panašaus pobūdžio klaidas;
- 2) išaiškinti arbitražo teismo sprendimo rezoliucinę dalį ar atskirą jos punktą;

43.2. Arbitražo teismui pripažinus reikalavimus pagrįstais, jis privalo per 20 dienų nuo prašymo gavimo atlikti sprendime reikiamus pataisymus, pateikti jo rezoliucinės dalies atitinkamą išaiškinimą ir nedelsiant išsiųsti ginčo šalims sprendimo ištaisytą tekstą ar jo rezoliucinės dalies išaiškinimo raštą.

43.3. Bet kuri ginčo šalis per 20 dienų nuo sprendimo gavimo gali prašyti arbitražo teismą priimti papildomą sprendimą dėl reikalavimų, kurie buvo pareikšti bylos nagrinėjimo metu, tačiau nebuvo išspręsti priimtu arbitražo teismo sprendimu. Jeigu arbitražo teismas pripažįsta prašymą pagrįstu, jis privalo per 20 dienų nuo jo gavimo išnagrinėti prašyme pateiktus reikalavimus ir priimti dėl jų papildomą sprendimą. Papildomą sprendimą per 20 dienų nuo galutinio sprendimo priėmimo gali priimti arbitražo teismas ir savo iniciatyva, pastebėjęs jo priimtame galutiniame sprendime esamus netikslumus.

43.4. Papildomas arbitražo teismo sprendimas laikytinas sudėtine galutinio sprendimo dalimi, juo negali būti keičiama pirminio (pagrindinio) sprendimo esmė, o jo formai ir turiniui yra taikytinos šio TKA Reglamento 39 punkto nuostatos.

43.5. Arbitražo teismas visada privalo priimti papildomą ar ištaisyti priimtą galutinį sprendimą ir tada, kai priimto galutinio sprendimo vykdymą sustabdo nustatytam laikui kompetentingas valstybės teismas. Tokiais atvejais papildomas sprendimas priimamas per valstybės teismo nustatytą terminą po naujo bylos nagrinėjimo posėdžio, apie kurį nustatyta tvarka turi būti pranešama ginčo šalims.

44. Arbitražo teismo sprendimo įsiteisėjimas ir vykdymas

44.1. Jeigu sandorio šalys savo verslo (komercinėje) sutartyje iš kurio kilo ginčas, neįteisina išlygos (nuostatos) dėl galimybės per tam tikrą terminą apskusti arbitražo teismo sprendimą apeliacine tvarka, VTNKA administruojamo arbitražo teismo sprendimas (nutartis) įsiteisėja nuo jo priėmimo dienos, yra galutinis (neskųstinas dėl ginčo esmės) privalomojo vykdymo teisės aktas, gera valia turi būti įvykdomas nedelsiant arba per jame nustatytą terminą.

44.2. Kompetentingas valstybės teismas, gavęs prašymą dėl arbitražo teismo sprendimo panaikinimo, gali, jei mano tai esant tinkama ir jei to prašo šalis, sustabdyti nustatytam laikui nagrinėjimą dėl arbitražo teismo sprendimo panaikinimo tam, kad arbitražo teismas galėtų atnaujinti arbitražinį nagrinėjimą ar imtis kitų veiksmų, kurie leistų pašalinti arbitražo teismo sprendimo trūkumus.

44.3. VTNKA administruojamo arbitražo teismo sprendimas, kurio apeliacinio apskundimo galimybės numatytos sandorio šalių sudarytame kontrakte (verslo sutartyje), arba kurio nagrinėjimą dėl arbitražo teismo

panaikinimo sustabdo kompetentingas valstybės teismas, įvykdomas nedelsiant po to, kai išsprędziamas apeliacinis skundas arba pašalinami kompetentingo valstybės teismo nurodyti trūkumai.

44.4. Geravališkai nevykdomi VTNKA administruojamų arbitražo teismų (bendros kompetencijos ir specializuotų) sprendimai, priimti dėl išspręstų tarptautinio verslo (komercinių) ginčų, užsienyje šiuo metu pripažįstami 155 valstybėse – Jungtinių Tautų (Niujorko) 1958 m. konvencijos „Dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo“ dalyvėse ir privalomai vykdytini toje Konvencijoje ir sprendimo vykdymo šalies nacionaliniuose teisės aktuose nustatyta tvarka, o jų sprendimai, priimti dėl išspręstų vidaus verslo ginčų, Lietuvoje privalomai vykdytini LR CPK ir LR KAI nustatyta tvarka.

I PRIEDAS

JŪRINIO VERSLO GINČŲ SPRENDIMO TVARKA VŠĮ VILNIAUS TARPTAUTINIO IR NACIONALINIO KOMERCINIO ARBITRAŽO (VTNKA) SPECIALIZUOTAME JŪRINIO ARBITRAŽO TEISME (LAA TKA Reglamento ir LAA NKA Reglamento bendras priedas)

1. VTNKA specializuoto Jūrinio arbitražo teismo statusas ir veiklos pagrindai

1.1. VTNKA specializuotas **Jūrinio arbitražo teismas** yra pačių ūkio subjektų – konkretaus jūrinio-komercinio sandorio ir iš jo kilusio ginčo šalių arbitražiniu susitarimu *ad hoc* (tam kartui) sudarytas ir nuolatinės arbitražo institucijos – VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo (sutrumpintai – VTNKA arba Vilniaus arbitražas) administruojamas trečiųjų tipo specialios kompetencijos arbitražo teismas-tribunolas (angl. *arbitral tribunal of special competence*), vykdamas Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – LR KAI), kitų teisės aktų nustatytas ir sprendžiamo ginčo šalių arbitražiniu susitarimu deleguotas arbitravimo-teismines funkcijas, reikiamas tam kilusiam tarp jų ginčui išnagrinėti ir išspręsti tame jų sudarytame specializuotame Jūrinio arbitražo teisme.

1.2. Tarptautinio jūrinio verslo ginču laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprędziamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto tarptautinio jūrinei ūkinei-komercinei veiklai sandorio (čarterio, kontrakto, kitokios sutarties) arba iš nesutartinio tarptautinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su jūrine-ūkine veikla susijusio civilinio-teisinio santykio, kurio bent viena iš ginčo šalių (ieškovas ar atsakovas) yra užsienio šalies ūkio (teisės) subjektas – juridinis arba fizinis asmuo ar jų jungtinis darinys, arba ginčo dalykas (objektas) kitaip yra sietinas su dalyvavimu ginčijamame teisiniame santykyje užsienio ar tarptautinio elemento.

1.3. Vidinio jūrinio verslo ginču laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprędziamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto šalies viduje jūrinei ūkinei-komercinei veiklai sandorio (laivo frachtavimo, statybos, remonto ar kt. jūrinės sutarties), arba iš vidinio nesutartinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su jūrine-ūkine veikla susijusio civilinio-teisinio santykio, kurio visos šalys (ieškovas, atsakovas, tretysis suinteresuotas asmuo) yra Lietuvos ūkio subjektai – juridiniai ir (arba) fiziniai asmenys ar jų jungtiniai dariniai, o ginčo dalykas (objektas) yra Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje.

1.4. Organizuojant ir administruojant jūrinio verslo ginčų išnagrinėjimo procedūras ir vykdamas su jomis susijusias organizacines-tvarkomąsias ir procesines funkcijas, VTNKA Sekretoriatas ir arbitražo teismas vadovaujasi LR Civilinio proceso kodekso (toliau – LR CPK) ir LR KAI (Žin., 2012, Nr.76-3932) nuostatomis, taip pat jų pagrindu parengtais, Lietuvos arbitražo asociacijos (LAA) patvirtintais, LR Seimo kanceliarijos Teisės aktų registre (TAR) nustatyta tvarka įregistruotais (paskelbtais) ir taikytiniais konkrečioms tarptautinio ir vidinio verslo (komerciniams) ginčams išspręsti arbitražo procedūrų reglamentais: TKA Reglamento ir jo I Priedo taisyklėmis, kai ginčas yra tarptautinio verslo, arba NKA Reglamento ir jo I Priedo taisyklėmis, kai ginčas yra vidinio (nacionalinio) pobūdžio (aktualiąją jų redakciją žr. www.e-tar.lt arba LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

1.5. Arbitražo teismas (vienasmenis ar kolegialus), sudarytas (paskirtas) konkrečiam tarptautinio jūrinio verslo ginčui išnagrinėti ir išspręsti, priimdamas savo arbitražinius-teisminius sprendimus vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto) ir jam reguliuoti bei ginčui išspręsti taikytinos teisės (ginčo šalių pasirinktos valstybės teisinės sistemos) materialinės teisės nuostatomis, o nesant šalių susitarimo dėl taikytinos teisės, taip pat sprendžiant vidinio jūrinio verslo ginčą – vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto, sutarties), LR Civilinio kodekso (toliau – LR CK), kitų Lietuvos nacionalinės, Europos Sąjungos ir tarptautinės privatinės teisės aktų, reguliuojančių jūrinės-ūkinės veiklos teisinius santykius, materialinės teisės nuostatomis tiek, kiek jos taikytinos sprendžiamo ginčo atvejui ir suderinamos su įstatymiais (LR CK 1.5 str., LR CPK 3 str.) teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.

1.6. Šalims pasirinkus jūrinės-ūkinės veiklos ginčui išspręsti arbitražo *ad hoc* tvarką pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą ir esant jų pavedimui VTNKA veikti arbitrus skiriančiosios institucijos teisėmis, arba bet kuriai iš ginčo šalių pasirinkus šią instituciją atstovauti jos interesams ar teikti pagalbą UNCITRAL Reglamento 5-6 str. nustatytais teisiniais pagrindais, VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti reikiamas arbitražo *ad hoc* procedūros organizavimo ir arbitražo teismo aptarnavimo paslaugas (veikiant minėto UNCITRAL Arbitražo reglamento bei jo „A“ ir „B“ prieduose nustatytų teisinių galimybių ribose) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA

ir Lietuvos laivų statytojų ir remontininkų asociacijos (toliau – LLSRA) sprendimais patvirtintą jūrinio verslo ginčams išspręsti rekomenduojamų arbitrų sąrašą.

1.7. Esant abiejų ginčo šalių raštu pareikštam pageidavimui, bet koks jūrinio verslo ginčas gali būti išnagrinėtas *online* (nuotolinio arbitravimo procedūros) būdu ir išspręstas LR KAI ir TKA Reglamento arba NKA Reglamento nustatyta tvarka pačių šalių sudarytame ir VTNKA administruojamame specializuotame Jūrinio arbitražo teisme.

1.8. Rekomenduojamais arbitrais tarptautinio ir vidinio jūrinio verslo (veiklos) ginčams nagrinėti ir išspręsti LAA ir LLSRA siūlo nepriekaištingos reputacijos aukštos profesinės kvalifikacijos Lietuvoje ir užsienio šalyse reziduojančius teisės specialistus ir jūrinės-ūkinės veiklos praktikus-profesionalus (laivybos įmonių administratorius, vadybininkus, laivų kapitonus, šturmanus, ekonomistus, inžinierius ir kt.), iš asmeninės darbinės patirties jūrinės-ūkinės veiklos sektoriuje žinančius kylančių ten verslo ginčų ypatumus, jų galimo išsprendimo būdus ir metodus (personalijas žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje “Arbitrai”).

1.9. Esant bet kurios ginčo šalies ar abipusiam jų suinteresuotumui sureguliuoti (pašalinti) bet kokį jūrinės-ūkinės veiklos nesutarimą mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu (be valstybinių teismų ar arbitražo įsikišimo ir jų sprendimų privalomojo vykdymo jurisdikcijos), VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros organizavimo paslaugas (pagal LAA arba UNCITRAL patvirtintas taikinamųjų procedūrų taisykles) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA ir LLSRA sprendimais patvirtintą jūrinės-ūkinės veiklos sektoriuje kylantiems verslo nesutarimams sureguliuoti rekomenduojamų mediatorių (tarpininkų) sąrašą (personalijas žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

2. Jūrinio verslo ginčai, teisingi VTNKA specializuotam Jūrinio arbitražo teismui

2.1. VTNKA administruojamam specializuotam Jūrinio arbitražo teismui teisingi tarptautinio ir vidinio jūrinio verslo ginčai, kilę iš šių rūšių komercinių sandorių (sutarčių, kontraktų) ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ir kt.) su jūriniu-ūkiniu veikla susijusių civilinių-teisinių santykių:

- 1) ginčai, kilę iš jūrinės prekybos (prekių ir jūrinių paslaugų pirkimo–pardavimo) ir tiekimo sandorių;
- 2) ginčai, kilę iš laivų frachtavimo, nuomos (įskaitant lizingo) sandorių;
- 3) ginčai, kilę iš laivų statybos, remonto, renovacijos ir rekonstrukcijos sandorių;
- 4) ginčai, kilę iš keleivių ir krovinių vežimo jūrinio transporto priemonėmis sandorių;
- 5) ginčai, kilę iš laivų ar kitokių navigacinių priemonių įkeitimo ir draudimo sandorių;
- 6) ginčai, kilę iš laivų panaudojimo tyrimo darbams, turizmo ir kitoms jūrinėms reikmėms sandorių;
- 7) ginčai, kilę iš laivų, baržų ir kitų plaukiojančių objektų buksyravimo ir dispačo sandorių;
- 8) ginčai, kilę iš nuskendusiu laivų ir kitokių vertybių iškėlimo iš jūros dugno sandorių;
- 9) ginčai, kilę iš prekių krovos, laivų agentavimo, krovinių ekspedijavimo sandorių;
- 10) ginčai, kilę iš laivavedybos (locijos) ir kitokių laivybos paslaugų sandorių;
- 11) ginčai, kilę iš uostų, prieplaukų ar kitokių vandens baseinų gilinimo, valymo ir kt. sandorių;
- 12) ginčai, kilę iš uostų ir jūrinių navigacinių įrenginių statybos ar remonto sandorių;
- 13) ginčai, kilę dėl atlyginimo žalos, patirtos dėl laivybos suvaržymų, laivų sulaikymo ar arešto;
- 14) ginčai, kilę iš teisinių santykių dėl laivo, jo keleivių ar gabenamo krovinių gelbėjimo;
- 15) ginčai, kilę dėl žalos, patirtos dėl žvejybos priemonių, uostų arba jūrinių navigacinių įrenginių gadinimo;
- 16) ginčai, kilę dėl atlyginimo žalos, patirtos dėl jūros arba uosto akvatorijos vandens užteršimo arba kitaip pakenkimo jūrinei ekosistemai;
- 17) ginčai, kilę iš kitokių jūrinio verslo (veiklos) sandorių ir nesutartinių (deliktinės atsakomybės ir kt.) su jūriniu veikla susijusių civilinių-teisinių santykių, kurių išsprendimo teisė pagal ginčo šalių arbitražinius susitarimus deleguojama VTNKA specializuotam Jūrinio arbitražo teismui.

2.2. VTNKA Sekretariatui neteiktini ieškiniai išspręsti jūrinės veiklos ginčus, kurių sprendimo teisė pagal Lietuvos įstatymus, Europos Sąjungos teisės aktus arba sandorių šalių arbitražinius susitarimus priskirti valstybinių teismų arba kitokių (ne arbitražo) institucijų kompetencijai ir jurisdikcijai.

3. Teisinė prielaida ieškinio nagrinėjimui VTNKA specializuotame Jūrinio arbitražo teisme

3.1. Būtina ieškinio nagrinėjimui bet kuriame VTNKA administruojamame arbitražo teisme **teisinė prielaida** bet kokiam tarptautinio ar vidinio verslo (komerciniam) ginčui išspręsti yra **arbitražinis susitarimas**, kuris gali būti išreikštas sandorį įforminančiame kontrakte (komercinėje sutartyje) arba kitame su tuo sandoriu susijusiame dokumente įrašyta arbitražo išlyga, arba atskirai nuo pagrindinės verslo (komercinės) sutarties sudarytu arbitražiniu susitarimu, arba kitokia šalių valios išraiškos rašytine forma, arba atsakovo praktiniais (konkliudentiniais) veiksmais, bylojančiais apie jo sutikimą, kad ginčas būtų sprendžiamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme.

3.2. Ūkio subjektams – tarptautinių jūrinio verslo sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų kontraktų (komercinių sutarčių) su užsienio partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota Tarptautinio komercinio arbitražo (TKA) VTNKA administruojamam specializuotam Jūrinio arbitražo teismui, siūloma įrašyti juose (jose) šios rūšies verslo sandoriams taikytiną šią tipinę Jūrinio arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Jūrinio arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo I Priede nustatyta jūrinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to the specialized Maritime Court of Arbitration, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex I on hearing international business disputes arising from marine commercial activity".

Rusų kalba:

"Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон, путём медиации либо иного посредничества, будет передано специализированному Морскому арбитражному суду, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также положениями Приложения I к нему, устанавливающими порядок рассмотрение коммерческих споров, возникающих из предпринимательства в области морского хозяйства".

3.3. Esant bet kurios sandorio šalies (ypač užsienio partnerio) pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos tipinės išlygos, deleguojančios ginčo išsprendimo teisę vien tik VTNKA specializuotam Jūrinio arbitražo teismui, šios rūsies tarptautinio verslo sandorį įforminančiame kontrakte (sutartyje) gali būti įrašoma šio pavyzdžio alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) arbitražo institucijos išlyga:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai arbitražo institucijai, pagal joje galiojantį arbitražo procedūros reglamentą, arba perduotas specializuotam Jūrinio arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo I Priede nustatyta jūrinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to an arbitration institution selected by the claimant to resolve in accordance with its arbitration rules, or shall be submitted to the specialized Maritime Court of Arbitration, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex I on hearing international business disputes arising from marine commercial activity".

Rusų kalba:

"Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано в истцом выбранное арбитражное учреждение, для разрешения в соответствии с действующим в нём арбитражным регламентом, или передано специализированному Морскому арбитражному суду, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также положениями Приложения I к нему, устанавливающими порядок рассмотрение коммерческих споров, возникающих из предпринимательства в области морского хозяйства".

3.4. Ūkio subjektams – Lietuvos vidinių jūrinio verslo sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų sutarčių su vietiniais verslo partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota Nacionalinio komercinio arbitražo (NKA) VTNKA administruojamam specializuotam Jūrinio arbitražo teismui, siūloma įrašyti jose šios rūsies verslo sandoriams taikytiną šią tipinę VTNKA specializuoto Jūrinio arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Jūrinio arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame

LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo I Priede nustatyta jūrinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.5. Esant bet kurios arba abiejų vidinio jūrinio verslo sandorio šalių pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos (tipinės) specializuoto Jūrinio arbitražo teismo išlygos, sandorį įforminančioje sutartyje gali būti įrašoma šio pavyzdžio vietiniams jūrinio verslo sandoriams taikytina alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) teismo ar arbitražo jurisdikcijos išlyga:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai teisminei institucijai: kompetentingam valstybiniam teismui arba specializuotam Jūrinio arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo I Priede nustatyta jūrinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.6. Visų kitų VTNKA administruojamų specializuotų (specialios kompetencijos - energetikos, statybų, agroverslo, elektronikos-informatikos ir kt.) ir bendros kompetencijos arbitražo teismų arbitražinių išlygų, įrašomų į tarptautinio verslo kontraktus (sutartis) pavyzdines formas (lietuvių, anglų ir rusų kalbomis), taip pat pavyzdines formas arbitražo išlygų, įrašomų į vidaus verslo sutartis (lietuvių kalba), žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitražo išlygos“.

4. Bylos iškėlimo, nagrinėjimo ir sprendimo įvykdymo tvarka

4.1. Bendroji bylos iškėlimo ir nagrinėjimo VTNKA specializuotame Jūrinio arbitražo teisme tvarka tarptautinio jūrinio-komercinio verslo ginčui išspręsti aptarta TKA Reglamente ir jo I Priede, o bendroji tvarka analogiškam vidinio jūrinio verslo ginčui išspręsti aptarta NKA Reglamente ir jo I Priede (aktualiąją jų redakciją žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.2. VTNKA teikiamų paslaugų specifika, sprendžiant bet kokius verslo ginčus arbitražo *ad hoc* tvarka (pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą) aptarta tame UNCITRAL Reglamente ir jo „A“ ir „B“ prieduose (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.3. Ieškinio pareiškimo sąlygos dėl piniginio-skolinio ginčo išsprendimo supaprastinto-pagreitinto arbitražinio proceso būdu (skolai išieškoti arbitražo teismo išduoto įsakymo pagrindu) ir jo išnagrinėjimo tvarka aptarta LR CPK XXIII skyriuje ir NKA Reglamento VI skirsnyje (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.4. Vidinio ir tarptautinio jūrinio verslo ginčo sureguliuavimo galimybės mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu aptartos LAA Tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros reglamente (žr. Žin., 2007, Nr.101-4143), LAA Verslo ginčų mediacijos centro veiklos taisyklėse (žr. www.e-tar.lt), UNCITRAL Sutaikinimo reglamente (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

4.5. VTNKA administruojamų arbitražo teismų (bendros kompetencijos ir specializuotų) sprendimai, priimti dėl išspręstų vidinio verslo (komercinių) ginčų, Lietuvoje privalomai įvykdytini LR CPK ir LR KAI nustatyta tvarka, o analogiškai sprendimai, priimti dėl išspręstų tarptautinio verslo (komercinių) ginčų, užsienyje šiuo metu pripažįstami 155 valstybėse – Jungtinių Tautų (Niujorko) 1958 m. konvencijos „Dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo“ dalyvėse ir privalomai vykdytini toje Konvencijoje ir sprendimo vykdymo šalies nacionalinių teisės aktų nustatyta tvarka.

II PRIEDAS

ENERGETINIO VERSLO GINČŲ SPRENDIMO TVARKA VŠĮ VILNIAUS TARPTAUTINIO IR NACIONALINIO KOMERCINIO ARBITRAŽO (VTNKA) SPECIALIZUOTAME ENERGETIKOS ARBITRAŽO TEISME

(LAA TKA Reglamento ir LAA NKA Reglamento bendras priedas)

1. VTNKA specializuoto Energetikos arbitražo teismo statusas ir veiklos pagrindai

1.1. VTNKA specializuotas **Energetikos arbitražo teismas** yra pačių ūkio subjektų – konkretaus energetinio-komercinio sandorio ir iš jo kilusio ginčo šalių arbitražiniu susitarimu *ad hoc* (tam kartui) sudarytas ir nuolatinės arbitražo institucijos – VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo (sutrumpintai – VTNKA arba Vilniaus arbitražas) administruojamas trečiųjų tipo specialios kompetencijos arbitražo teismas-tribunolas (angl. *arbitral tribunal of special competence*), vykdamas Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – LR KAI), kitų teisės aktų nustatytas ir sprendžiamo ginčo šalių arbitražiniu susitarimu deleguotas arbitravimo-teismines funkcijas, reikiamas tam kilusiam tarp jų ginčui išnagrinėti ir išspręsti tame jų sudarytame specializuotame Energetikos arbitražo teisme.

1.2. Tarptautinio energetinio verslo ginču laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprendžiamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto tarptautinio energetinei ūkinei-komercinei veiklai sandorio (kontrakto, sutarties) arba iš nesutartinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su energetine-ūkine veikla susijusio tarptautinio civilinio-teisinio santykio, kurio bent viena iš ginčo šalių (ieškovas ar atsakovas) yra užsienio šalies ūkio (teisės) subjektas – juridinis arba fizinis asmuo ar jų jungtinis darinys, arba ginčo dalykas (objektas) kitaip yra sietinas su dalyvavimu ginčijamame teisiniame santykiyje užsienio ar tarptautinio elemento.

1.3. Vidinio energetinio verslo ginču laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprendžiamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto vidaus energetinei ūkinei-komercinei veiklai sandorio (kontrakto, sutarties), arba iš vidinio nesutartinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su energetine-ūkine veikla susijusio civilinio-teisinio santykio, kurio visos šalys (ieškovas, atsakovas, trečiasis suinteresuotas asmuo) yra Lietuvos ūkio subjektai – juridiniai ir (arba) fiziniai asmenys ar jų jungtiniai dariniai, o ginčo dalykas (objektas) yra Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje.

1.4. Organizuojant ir administruojant energetinio verslo ginčų išnagrinėjimo procedūras ir vykdant su jomis susijusias organizacines-tvarkomąsias ir procesines funkcijas, VTNKA Sekretoriatas ir arbitražo teismas vadovaujasi LR Civilinio proceso kodekso (toliau – LR CPK) ir LR KAĮ (Žin., 2012, Nr.76-3932) nuostatomis, taip pat jų pagrindu parengtais, Lietuvos arbitražo asociacijos (LAA) patvirtintais, LR Seimo kanceliarijos Teisės aktų registre nustatyta tvarka įregistruotais (paskelbtais) ir taikytiniais konkrečioms tarptautinio ir vidinio verslo (komerciniams) ginčams išspręsti arbitražo procedūrų reglamentais: TKA Reglamento ir jo II Priedo taisyklėmis, kai ginčas yra tarptautinio verslo, arba NKA Reglamento ir jo II Priedo taisyklėmis, kai ginčas yra vidinio (nacionalinio) pobūdžio (aktualiąją jų redakciją žr. www.e-tar.lt arba LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

1.5. Arbitražo teismas (vienasmenis ar kolegialus), sudarytas (paskirtas) konkrečiam tarptautinio energetinio verslo ginčui išnagrinėti ir išspręsti, priimdamas savo arbitražinius-teisminius sprendimus vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto) ir jam reguliuoti (kartu ir ginčui išspręsti) taikytinos teisės (ginčo šalių pasirinktos valstybės teisinės sistemos) materialinės teisės nuostatomis, o nesant šalių susitarimo dėl taikytinos teisės, taip pat sprendžiant vidinio energetinio verslo ginčą – vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto, sutarties), LR Civilinio kodekso (toliau – LR CK), kitų Lietuvos nacionalinės, Europos Sąjungos ir tarptautinės privatinės teisės aktų, reguliuojančių energetinės-ūkinės veiklos teisinius santykius, materialinės teisės nuostatomis tiek, kiek jos taikytinos sprendžiamo ginčo atvejui ir suderinamos su įstatymiais (LR CK 1.5 str., LR CPK 3 str.) teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.

1.6. Šalims pasirinkus energetinės-ūkinės veiklos ginčui išspręsti arbitražo *ad hoc* tvarką pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą ir esant jų pavedimui VTNKA veikti arbitrus skiriančiosios institucijos teisėmis, arba bet kuriai iš ginčo šalių pasirinkus šią instituciją atstovauti jos interesams ar teikti pagalbą UNCITRAL Reglamento 5-6 str. nustatytais teisiniais pagrindais, VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti reikiamas arbitražo *ad hoc* procedūros organizavimo ir arbitražo teismo aptarnavimo paslaugas (veikiant minėto UNCITRAL Arbitražo reglamento bei jo „A“ ir „B“ prieduose nustatytų teisiųjų galimybių ribose) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA ir Lietuvos elektros energijos asociacijos (LEEAA) sprendimais patvirtintą energetinio verslo ginčams išspręsti rekomenduojamų arbitrų sąrašą.

1.7. Esant abiejų ginčo šalių raštu pareikštam pageidavimui, bet koks energetinio verslo ginčas gali būti išnagrinėtas *online* (nuotolinės arbitravimo procedūros) būdu ir išspręstas LR KAĮ ir TKA Reglamento arba NKA Reglamento nustatyta tvarka pačių šalių sudarytame ir VTNKA administruojamame specializuotame Energetikos arbitražo teisme.

1.8. Rekomenduojamais arbitrais tarptautinio ir vidinio energetinio verslo (veiklos) ginčams nagrinėti ir išspręsti LAA ir LEEAA siūlo nepriekaištingos reputacijos aukštos profesinės kvalifikacijos Lietuvoje ir užsienio šalyse reziduojančius teisės specialistus ir energetinės-ūkinės veiklos praktikus-profesionalus (energetikos įmonių administratorius, vadybininkus, ekonomistus, inžinierius ir kt.), iš asmeninės darbinės patirties energetinės-ūkinės veiklos sektoriuje žinančius kylančių ten verslo ginčų ypatumus, jų galimo išsprendimo būdus ir metodus (personalijas žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitrai“).

1.9. Esant bet kurios ginčo šalies ar abipusiam jų suinteresuotumui sureguliuoti (pašalinti) bet koki energetinės-ūkinės veiklos nesutarimą mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu (be valstybinių teismų ar arbitražo įsikišimo ir jų sprendimų privalomojo vykdymo jurisdikcijos), VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros organizavimo paslaugas (pagal LAA arba UNCITRAL patvirtintas taikinamųjų procedūrų taisykles) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA ir LEEAA sprendimais patvirtintą energetinės-ūkinės veiklos sektoriuje kylantiems verslo nesutarimams sureguliuoti rekomenduojamų mediatorių (tarpininkų) sąrašą (personalijas žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

2. Energetinio verslo ginčai, teisingi VTNKA specializuotam Energetikos arbitražo teismui

2.1. VTNKA administruojamam specializuotam **Energetikos arbitražo teismui** teisingi tarptautinio ir vidinio verslo ginčai, kilę iš ūkio subjektų sudaromų šių rūšių energetinio verslo sandorių (kontraktų, sutarčių) ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ir kt.) su energetika susijusių civilinių-teisinių santykių:

- 1) ginčai, kilę iš energetinių įrenginių projektavimo, montavimo, statybos, rekonstrukcijos, remonto, naudojimo (eksploatavimo) sandorių;
- 2) ginčai, kilę iš energetinių išteklių (naftos, dujų, kieto kuro, branduolinių medžiagų ir kt.) vidinio ir tarptautinio pirkimo-pardavimo (eksporto/importo) sandorių;
- 3) ginčai, kilę iš energetinių žaliavinių medžiagų (kuro ir kt.) gavybos ir perdirbimo (gamybos) sandorių;
- 4) ginčai, kilę iš energetinių medžiagų ir produkcijos tiekimo (eksporto-importo) ir logistikos (gabenimo, sandėliavimo) sandorių;
- 5) ginčai, kilę iš energetinių įrenginių nuomos, panaudos, jų priežiūros teisinių santykių;
- 6) ginčai, kilę iš atsiskaitymų už energiją ar energetines paslaugas teisinių santykių;
- 7) ginčai, kilę dėl energijos tiekimo sutrikdymo, nutraukimo, apribojimo arba sustabdymo teisinių santykių;
- 8) ginčai, kilę dėl prisijungimo prie energetinių sistemų ir tinklų teisinių santykių;
- 9) ginčai, kilę dėl energetinių atliekų (įskaitant radioaktyvias medžiagas) saugojimo, šalinimo ir laidojimo teisinių santykių;
- 10) ginčai, kilę dėl energetinių įrenginių avarijų ar kitaip jais padarytos žalos atlyginimo teisinių santykių;
- 11) ginčai, kilę iš atsinaujinančių energijos šaltinių (vandens, saulės, biomasės ir kt.) sektoriuose sudaromų sandorių;
- 12) ginčai, kilę iš kitokių energetinės-ūkinės veiklos sandorių ir nesutarinių (deliktinės atsakomybės ir kt.) su energetika susijusių civilinių-teisinių santykių, kai jų šalys savo arbitražiniu susitarimu ginčo išsprendimo teisę deleguoja VTNKA specializuotam Energetikos arbitražo teismui.

2.2. VTNKA Sekretariatui neteiktini ieškiniai išspręsti energetinės veiklos ginčus, kurių sprendimo teisę pagal Lietuvos įstatymus, Europos Sąjungos teisės aktus arba sandorių šalių arbitražinius susitarimus priskirta valstybinių teismų arba kitokių (ne arbitražo) institucijų kompetencijai ir jurisdikcijai.

3. Teisinė prielaida ieškinio nagrinėjimui VTNKA specializuotame Energetikos arbitražo teisme

3.1. Būtina ieškinio nagrinėjimui bet kuriame VTNKA administruojamame arbitražo teisme **teisinė prielaida** bet kokiam tarptautinio ar vidinio verslo ginčui išspręsti yra arbitražinis susitarimas, kuris gali būti išreikštas sandorį įforminančiame kontrakte (komercinėje sutartyje) arba kitame su sandoriu susijusiame dokumente įrašyta arbitražo išlyga, arba atskirai nuo pagrindinės verslo (komercinės) sutarties sudarytu arbitražiniu susitarimu, arba kitokia šalių valios išraiška rašytine forma, arba atsakovo praktiniais (konkliudentiniais) veiksmais, bylojančiais apie jo sutikimą, kad ginčas būtų sprendžiamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme.

3.2. Ūkio subjektams – tarptautinių energetinio verslo (komercinių) sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų kontraktų (energetinių-komercinių sutarčių) su užsienio partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisę būtų deleguota Tarptautinio komercinio arbitražo (TKA) VTNKA administruojamam **specializuotam Energetikos arbitražo teismui**, siūloma įrašyti juose (jose) šios rūšies sandoriams taikytiną šią tipinę VTNKA specializuoto Energetikos arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nereguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Energetikos arbitražo teismui, administruojamam VšĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo II Priede nustatyta energetinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to the specialized Arbitration Court of Energy, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex II on hearing international business disputes arising from energy commercial activity".

Rusų kalba:

"Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано специализированному Арбитражному суду энергетики, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также положениями Приложения II к нему, устанавливающими порядок рассмотрение коммерческих споров, возникающих из предпринимательства в области энергетики".

3.3. Esant bet kurios sandorio šalies (ypač užsienio partnerio) pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos tipinės išlygos, deleguojančios ginčo išsprendimo teisę vien tik VTNKA specializuotam

Energetikos arbitražo teismui, tarptautinį energetinio verslo sandorį įforminančiame kontrakte (verslo sutartyje) gali būti įrašoma šio pavyzdžio alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) arbitražo institucijos išlyga:

„Bet koks ginčas ar nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nereguluotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai arbitražo institucijai, pagal joje galiojantį arbitražo procedūros reglamentą, arba perduotas specializuotam Energetikos arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo II Priede nustatyta energetinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to an arbitration institution selected by the claimant to resolve in accordance with its arbitration rules, or shall be submitted to the specialized Arbitration Court of Energy, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex II on hearing international business disputes arising from energy commercial activity”.

Rusų kalba:

“Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано в истцом выбранное арбитражное учреждение, для разрешения в соответствии с действующим в нём арбитражным регламентом, или передано специализированному Арбитражному суду энергетики, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также положениями Приложения II к нему, устанавливающими порядок рассмотрение коммерческих споров, возникающих из предпринимательства в области энергетики”.

3.4. Ūkio subjektams – Lietuvos vidinių energetinio verslo sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų sutarčių su vietiniais verslo partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota Nacionalinio komercinio arbitražo (NKA) VTNKA administruojamam specializuotam Energetikos arbitražo teismui, siūloma įrašyti jose šios rūšies sandoriams taikytiną šią tipinę VTNKA specializuoto Energetikos arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas ar nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nereguluotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Energetikos arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo II Priede nustatyta energetinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.5. Esant bet kurios arba abiejų vidinio energetinio verslo sandorio šalių pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos (tipinės) išlygos, deleguojančios ginčo išsprendimo teisę vien tik VTNKA specializuotam Energetikos arbitražo teismui, sandorį įforminančioje sutartyje gali būti įrašoma šios rūšies verslo sandoriams taikytina šio pavyzdžio alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) teismo arba arbitražo jurisdikcijos išlyga:

„Bet koks ginčas ar nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nereguluotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai teisminei institucijai: kompetentingam valstybiniam teismui arba specializuotam Energetikos arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo II Priede nustatyta energetinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.6. Visų kitų VTNKA administruojamų specializuotų (specialios kompetencijos – jūrinio, statybų, agroverslo, elektronikos-informatikos ir kt.) ir bendros kompetencijos arbitražo teismų arbitražinių išlygų, įrašomų į tarptautinio verslo kontraktus (sutartis) pavyzdines formas (lietuvių, anglų ir rusų kalbomis), taip pat pavyzdines formas arbitražo išlygų, įrašomų į vidaus verslo sutartis (lietuvių kalba), žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitražo išlygos“.

4. Bylos iškėlimo, nagrinėjimo ir sprendimo įvykdymo tvarka

4.1. Bendroji bylos iškėlimo ir nagrinėjimo VTNKA specializuotame Energetikos arbitražo teisme tvarka tarptautinio energetinio verslo ginčui išspręsti aptarta TKA Reglamente ir jo II Priede, o bendroji tvarka analogiškam vidinio energetinio verslo ginčui išspręsti aptarta NKA Reglamente ir jo II Priede (aktualiąją jų redakciją žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.2. VTNKA teikiamų paslaugų specifika, sprendžiant bet kokius verslo ginčus arbitražo *ad hoc* tvarka pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą aptarta UNCITRAL Reglamente ir jo „A“ ir „B“ prieduose (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.3. Ieškinio pareiškimo sąlygos dėl piniginio-skolinio ginčo išsprendimo supaprastinto ir pagreitinto arbitražinio proceso būdu (skolai išieškoti arbitražo teismo išduoto įsakymo pagrindu) ir jo išnagrinėjimo tvarka aptarta LR CPK XXIII skyriuje ir LAA NKA Reglamento VI skirsnyje (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.4. Vidaus ir tarptautinio energetinio verslo ginčo sureguliuojimo galimybės mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu aptartos LAA Tarpininkavimo–sutaikinimo procedūros reglamente (žr. Žin., 2007, Nr.101-4143), LAA Verslo ginčų mediacijos centro veiklos taisyklėse (žr. www.e-tar.lt), UNCITRAL Sutaikinimo reglamente (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

4.5. VTNKA administruojamų arbitražo teismų (bendros kompetencijos ir specializuotų) sprendimai, priimti dėl išspręstų vidinio verslo (komercinių) ginčų, Lietuvoje privalomai įvykdytini LR CPK ir LR KAĮ nustatyta tvarka, o analogiški sprendimai, priimti dėl išspręstų tarptautinio verslo (komercinių) ginčų, užsienyje šiuo metu pripažįstami 155 valstybėse – Jungtinių Tautų (Niujorko) 1958 m. konvencijos „Dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo“ dalyvėse ir privalomai vykdytini toje Konvencijoje ir sprendimo vykdymo šalies nacionalinių teisės aktų nustatyta tvarka.

III PRIEDAS

STATYBŲ VERSLO GINČŲ SPRENDIMO TVARKA VŠĮ VILNIAUS TARPTAUTINIO IR NACIONALINIO KOMERCINIO ARBITRAŽO (VTNKA) SPECIALIZUOTAME STATYBŲ ARBITRAŽO TEISME

(LAA TKA Reglamento ir LAA NKA Reglamento bendras priedas)

1. VTNKA specializuoto Statybų arbitražo teismo statusas ir veiklos pagrindai

1.1. VTNKA specializuotas **Statybų arbitražo teismas** yra pačių ūkio subjektų – konkretaus statybinio-komercinio sandorio ir iš jo kilusio ginčo šalių arbitražiniu susitarimu *ad hoc* (tam kartui) sudarytas ir nuolatinės arbitražo institucijos – VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo (sutrumpintai – VTNKA arba Vilniaus arbitražas) administruojamas trečiųjų tipo specialios kompetencijos arbitražo teismas-tribunolas (angl. *arbitral tribunal of special competence*), vykdamas Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – LR KAĮ), kitų teisės aktų nustatytas ir sprendžiamas ginčo šalių arbitražiniu susitarimu deleguotas arbitravimo-teismines funkcijas, reikiamas tam kilusiam tarp jų ginčui išnagrinėti ir išspręsti tame jų sudarytame specializuotame Statybų arbitražo teisme.

1.2. Tarptautinio statybinio verslo ginču laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprendžiamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto tarptautinio statybinei ūkinei-komercinei veiklai sandorio (kontrakto, sutarties) arba iš nesutartinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su statybine-ūkine veikla susijusio tarptautinio civilinio-teisinio santykio, kurio bent viena iš ginčo šalių (ieškovas ar atsakovas) yra užsienio šalies ūkio (teisės) subjektas – juridinis arba fizinis asmuo ar jų jungtinis darinys, arba ginčo dalykas (objektas) kitaip yra sietinas su dalyvavimu ginčijamame teisiniame santykiyje užsienio ar tarptautinio elemento.

1.3. Vidaus statybinio verslo ginču laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprendžiamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto šalies viduje statybinei ūkinei-komercinei veiklai sandorio (rangos sutarties, kontrakto) arba iš vidinio nesutartinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su statybine-ūkine veikla susijusio civilinio-teisinio santykio, kurio visos šalys (ieškovas, atsakovas, trečiasis suinteresuotas asmuo) yra Lietuvos ūkio subjektai – juridiniai ir (arba) fiziniai asmenys ar jų jungtiniai dariniai, o ginčo dalykas (objektas) yra Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje.

1.4. Organizuojant ir administruojant statybinio verslo ginčų išnagrinėjimo procedūras ir vykdamas su juo susijusias organizacines-tvarkomąsias ir procesines funkcijas, VTNKA Sekretoriatas ir arbitražo teismas vadovaujasi LR Civilinio proceso kodekso (toliau – LR CPK) ir LR KAĮ (Žin., 2012, Nr.76-3932) nuostatomis, taip pat jų pagrindu parengtais, Lietuvos arbitražo asociacijos (LAA) patvirtintais, LR Seimo kanceliarijos Teisės aktų registre (TAR) nustatyta tvarka įregistruotais (paskelbtais) ir taikytiniais konkrečioms tarptautinio ir vidinio verslo (komerciniams) ginčams išspręsti arbitražo procedūrų reglamentais: TKA Reglamento ir jo III Priedo taisyklėmis, kai ginčas yra tarptautinio verslo, arba NKA Reglamento ir jo III Priedo taisyklėmis, kai ginčas yra vidinio (nacionalinio) pobūdžio (aktualiąją jų redakciją žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

1.5. Arbitražo teismas (vienasmenis ar kolegialus), sudarytas (paskirtas) konkrečiam tarptautinio statybinio verslo ginčui išnagrinėti ir išspręsti, priimdamas savo arbitražinius-teisminius sprendimus vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto) ir jam reguliuoti (kartu ir ginčui išspręsti) taikytinos teisės (ginčo šalių pasirinktos valstybės teisinės sistemos) materialinės teisės nuostatomis, o nesant šalių susitarimo dėl taikytinos teisės, taip pat sprendžiant vidinio statybinio verslo ginčą – vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto, sutarties), LR Civilinio kodekso (toliau – LR CK), kitų Lietuvos nacionalinės, Europos Sąjungos ir tarptautinės privatinės teisės aktų, reguliuojančių statybinės-

ūkinės veiklos teisinius santykius, materialinės teisės nuostatomis tiek, kiek jos taikytinos sprendžiamo ginčo atvejui ir suderinamos su įstatymiais (LR CK 1.5 str., LR CPK 3 str.) teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.

1.6. Šalims pasirinkus statybinės-ūkinės veiklos ginčui išspręsti arbitražo *ad hoc* tvarką pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą ir esant jų pavedimui VTNKA veikti arbitrus skiriančiosios institucijos teisėmis, arba bet kuriai iš ginčo šalių pasirinkus šią instituciją atstovauti jos interesams ar teikti pagalbą UNCITRAL Reglamento 5-6 str. nustatytais teisiniais pagrindais, VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti reikiamas arbitražo *ad hoc* procedūros organizavimo ir arbitražo teismo aptarnavimo paslaugas (veikiant minėto UNCITRAL Arbitražo reglamento bei jo „A“ ir „B“ prieduose nustatytų teisiųjų galimybių ribose) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA ir Lietuvos architektų rūmų (toliau - LAR) sprendimais patvirtintą statybinio verslo ginčams išspręsti rekomenduojamų arbitrų sąrašą.

1.7. Esant abiejų ginčo šalių raštu pareikštam pageidavimui, bet koks statybinio verslo ginčas gali būti išnagrinėtas *online* (nuotolinio arbitravimo procedūros) būdu ir išspręstas LR KAJ ir TKA Reglamento arba NKA Reglamento nustatyta tvarka pačių šalių sudarytame ir VTNKA administruojamame specializuotame Statybų arbitražo teisme.

1.8. Rekomenduojamais arbitrais tarptautinio ir vidinio statybinio verslo (veiklos) ginčams nagrinėti ir išspręsti LAA ir LAR siūlo neprikaištingos reputacijos aukštos profesinės kvalifikacijos Lietuvoje ir užsienio šalyse reziduojančius teisės specialistus ir statybinės-ūkinės veiklos praktikus-profesionalus (statybų įmonių administratorius, vadybininkus, ekonomistus, inžinierius ir kt.), iš asmeninės darbinės patirties statybinės-ūkinės veiklos sektoriuje žinančius kylančių ten verslo ginčų ypatumus, jų galimo išsprendimo būdus ir metodus (personalijas žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitrai“).

1.9. Esant bet kurios ginčo šalies ar abipusiam jų suinteresuotumui sureguliuoti (pašalinti) bet kokią statybinės-ūkinės veiklos nesutarimą mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu (be valstybinių teismų ar arbitražo įsikišimo ir jų sprendimų privalomojo vykdymo jurisdikcijos), VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros organizavimo paslaugas (pagal LAA arba UNCITRAL patvirtintas taikinamųjų procedūrų taisykles) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA ir LAR sprendimais patvirtintą statybinės-ūkinės veiklos sektoriuje kylantiems verslo nesutarimams sureguliuoti rekomenduojamų mediatorių (tarpininkų) sąrašą (personalijas žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

2. Statybų verslo ginčai, teisingi VTNKA specializuotam Statybų arbitražo teismui

2.1. VTNKA specializuotam Statybų arbitražo teismui teisingi tarptautinio ir vidinio statybinio verslo ginčai, kilę iš ūkio subjektų sudaromų šių rūšių komercinių sandorių (kontraktų, sutarčių) ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ar kt.) su statybomis susijusių civilinių-teisinių santykių:

- 1) ginčai, kilę iš statinių, jų priklausinių, statybinių medžiagų ir įrangos pirkimo-pardavimo, tiekimo (eksporto/importo) ir logistikos sandorių;
- 2) ginčai, kilę iš statinių, jų dalies arba jų priklausinių nuomos (įskaitant lizingo) sandorių;
- 3) ginčai, kilę iš statybų planavimo, projektavimo, tyrinėjimų ir rangos (subrangos) sandorių, sudaromų Lietuvos įstatymų ir kitų nacionalinės teisės aktų nustatytais teisiniais pagrindais;
- 4) ginčai, kilę iš statybų rangos sandorių, sudaromų pagal FIDIC (Fédération International des Ingénieurs-Conseils) parengtų pavyzdinių kontraktų (sutarčių) sąlygas;
- 5) ginčai, kilę iš statybų rangos sandorių, sudaromų pagal BIM (Building Information Modelling arba liet. SIM – Statinio informacinio modeliavimo) reikalavimus;
- 6) ginčai, kilę iš statybų skaitmenizavimo technologijų ir kt. novacijų diegimo (pagal įvairius užsienio šalių ir tarptautinius standartus) sandorių;
- 7) ginčai, kilę dėl nebaigtų statybų rangos darbų užbaigimo ir statybinių defektų šalinimo sąlygų;
- 8) ginčai, kilę dėl tarpinių ir baigtinių statybos darbų įvykdymo terminų, įskaitant nesutarimus dėl jų uždelsimo ir sustabdymo sąlygų;
- 9) ginčai, kilę dėl atsiskaitymų už atliekamus rangos darbus, įskaitant nesutarimus dėl kainų keitimo, mokėjimų (išankstinių, tarpinių, pavėluotų, baigtinių ir kt.) įvykdymo, kompensacijų dėl darbų sustabdymo ar uždelsimo sumokėjimo sąlygų;
- 10) ginčai, kilę dėl rangovo ir subrangovo savitarpio įsipareigojimų vykdymo, įskaitant nesutarimus dėl teisių perleidimo, atskirų darbų atlikimo užtikrinimo, solidarios atsakomybės ir kt.;
- 11) ginčai, kilę dėl statybos darbų sustabdymo ar nutraukimo užsakovo ar rangovo iniciatyva, įskaitant nesutarimus dėl nenugalimos jėgos (*force majeure*) sąlygų aiškinimo;
- 12) ginčai, kilę iš inžinerinių tinklų ir sistemų rengimo, kelių tiesimo, tiltų projektavimo ir statybos, įskaitant nesutarimus dėl jų rekonstravimo, remontavimo ir renovavimo sandorių;
- 13) ginčai, kilę iš kitokių statybinės veiklos sandorių (statybos priežiūros, valdymo, nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkymo ir kt.) ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ar kt.) su statybomis susijusių civilinių teisinių santykių, kurių išsprendimo teisė pagal ginčo šalių arbitražinius susitarimus deleguota VTNKA specializuotam Statybų arbitražo teismui.

2.2. VTNKA Sekretariatui neteiktini ieškiniai išspręsti statybinės veiklos ginčus, kurių sprendimo teisė pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, Europos Sąjungos teisės aktus arba sandorių šalių arbitražinius susitarimus priskirta valstybinių teismų arba kitokių (ne arbitražo) institucijų kompetencijai ir jurisdikcijai.

3. Teisinė prielaida ieškinio nagrinėjimui VTNKA specializuotame Statybų arbitražo teisme

3.1. Būtina ieškinio nagrinėjimui bet kuriame VTNKA administruojamame arbitražo teisme **teisinė prielaida** bet kokiam tarptautinio ar vidinio verslo (komerciniam) ginčiui išspręsti yra **arbitražinis susitarimas**, kuris gali būti išreikštas sandorį įforminančiame kontrakte (komercinėje sutartyje) arba kitame su sandoriu susijusiame dokumente įrašyta arbitražo išlyga, arba atskirai nuo pagrindinės verslo (komercinės) sutarties sudarytu arbitražiniu susitarimu, arba kitokia šalių valios išraiškos rašytine forma, arba atsakovo praktiniais (konkliudentiniais) veiksmais, bylojančiais apie jo sutikimą, kad ginčas būtų sprendžiamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme.

3.2. Ūkio subjektams – tarptautinių statybų verslo sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų kontraktų (komercinių sutarčių) su užsienio partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota Tarptautinio komercinio arbitražo (TKA) VTNKA administruojamam **specializuotam Statybų arbitražo teismui**, siūloma įrašyti juose (jose) šios rūšies sandoriams taikytiną šią tipinę VTNKA specializuoto Statybų arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nereguluotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Statybų arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo III Priede nustatyta statybų verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to the specialized Arbitration Court of Construction, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex III on hearing international business disputes arising from construction commercial activity".

Rusų kalba:

"Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано специализированному Арбитражному суду строительства, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также положениями Приложения III к нему, устанавливающими порядок рассмотрение коммерческих споров, возникающих из предпринимательства в области строительства".

3.3. Esant bet kurios sandorio šalies (ypač užsienio partnerio) pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos tipinės išlygos, deleguojančios ginčo išsprendimo teisę vien tik VTNKA specializuotam Statybų arbitražo teismui, tarptautinį statybų sandorį įforminančiame kontrakte (sutartyje) gali būti įrašoma šio pavyzdžio alternatyvios (ieškovo pasirinktos) arbitražo institucijos išlyga:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nereguluotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai arbitražo institucijai, pagal joje galiojančią arbitražo procedūros reglamentą, arba perduotas specializuotam Statybų arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo III Priede nustatyta statybų verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to an arbitration institution selected by the claimant to resolve in accordance with its arbitration rules, or shall be submitted to the specialized Arbitration Court of Construction, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex III on hearing international business disputes arising from construction commercial activity".

Rusų kalba:

"Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано в истцом выбранное арбитражное учреждение, для разрешения в соответствии с действующим в нём арбитражным регламентом, или передано специализированному Арбитражному суду строительства, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также положениями Приложения III к нему, устанавливающими порядок рассмотрение коммерческих споров, возникающих из предпринимательства в области строительства".

3.4. Ūkio subjektams – Lietuvos vidinių statybinio verslo sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų sutarčių su vietiniais verslo partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota Nacionalinio komercinio arbitražo (NKA) VTNKA administruojamam specializuotam **Statybų arbitražo teismui**, siūloma įrašyti jose šios rūšies vidiniams sandoriams taikytiną šią tipinę VTNKA specializuoto Statybų arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Statybų arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo III Priede nustatyta statybų verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.5. Esant bet kurios arba abiejų vidaus statybinio verslo sandorio šalių pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos (tipinės) išlygos, deleguojančios ginčo išsprendimo teisę vien tik VTNKA specializuotam Statybų arbitražo teismui, sandorį įforminančioje sutartyje gali būti įrašoma šios rūšies vidiniams sandoriams taikytina šio pavyzdžio alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) teismo ar arbitražo jurisdikcijos išlyga:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai teisminei institucijai: kompetentingam valstybiniam teismui arba specializuotam Statybų arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo III Priede nustatyta statybų verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.6. Visų kitų VTNKA administruojamų specializuotų (specialios kompetencijos – jūrinio, energetikos, agroverslo, elektronikos-informatikos ir kt.) ir bendros kompetencijos arbitražo teismų arbitražini išlygų, įrašomų į tarptautinio verslo kontraktus (sutartis) pavyzdines formas (lietuvių, anglų ir rusų kalbomis), taip pat pavyzdines formas arbitražo išlygų, įrašomų į vidaus verslo sutartis (lietuvių kalba), žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitražo išlygos“.

4. Bylos iškėlimo, nagrinėjimo ir sprendimo įvykdymo tvarka

4.1. Bendroji bylos iškėlimo ir nagrinėjimo VTNKA specializuotame Statybų arbitražo teisme tvarka tarptautinio statybinio verslo (veiklos) ginčui išspręsti aptarta TKA Reglamente ir jo III Priede, o bendroji tvarka analogiškam vidinio statybinio verslo ginčui išspręsti aptarta NKA Reglamente ir jo III Priede (aktualiąją jų redakciją žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.2. VTNKA teikiamų paslaugų specifiška, sprendžiant bet kokius verslo ginčus arbitražo *ad hoc* tvarka pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą aptarta UNCITRAL Reglamente ir jo „A“ ir „B“ prieduose (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.3. Ieškinio pareiškimo sąlygos dėl piniginių-skolinio ginčo išsprendimo supaprastinto-pagreitinto arbitražinio proceso būdu (skolai išieškoti arbitražo teismo išduoto įsakymo pagrindu) ir jo išnagrinėjimo tvarka aptarta LR CPK XXIII skyriuje ir LAA NKA Reglamento VI skirsnyje (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.4. Vidinio ir tarptautinio verslo ginčo sureguliuojimo galimybės mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu aptartos LAA Tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros reglamente (žr. Žin., 2007, Nr.101-4143), LAA Verslo ginčų mediacijos centro veiklos taisyklėse (žr. www.e-tar.lt), UNCITRAL Sutaikinimo reglamente (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

4.5. VTNKA administruojamų arbitražinių teismų (bendros kompetencijos ir specializuotų) sprendimai, priimti dėl išspręstų vidinio verslo (komercinių) ginčų, Lietuvoje privalomai įvykdytini LR CPK ir LR KAĮ nustatyta tvarka, o analogiškai sprendimai, priimti dėl išspręstų tarptautinio verslo (komercinių) ginčų, užsienyje šiuo metu pripažįstami 155 valstybėse – Jungtinių Tautų (Niujorko) 1958 m. konvencijos „Dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo“ dalyvėse ir privalomai vykdytini toje Konvencijoje ir sprendimo vykdymo šalies nacionalinių teisės aktų nustatyta tvarka.

IV PRIEDAS

AGRARINIO VERSLO GINČŲ SPRENDIMO TVARKA VŠĮ VILNIAUS TARPTAUTINIO IR NACIONALINIO KOMERCINIO ARBITRAŽO (VTNKA) SPECIALIZUOTAME AGROVERSLO ARBITRAŽO TEISME

(LAA TKA Reglamento ir LAA NKA Reglamento bendras priedas)

1. VTNKA specializuoto Agroverslo arbitražo teismo statusas ir veiklos pagrindai

1.1. VTNKA specializuotas **Agroverslo arbitražo teismas** yra pačių ūkio subjektų – konkretaus agrarinio-komercinio sandorio ir iš jo kilusio ginčo šalių arbitražiniu susitarimu *ad hoc* (tam kartui) sudarytas, nuolatinio arbitražo institucijos – VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo (sutrumpintai – VTNKA arba Vilniaus arbitražas) administruojamas trečiųjų tipo specialios kompetencijos arbitražo teismas-tribunolas (angl. *arbitral tribunal of special competence*), vykdamas Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – LR KAI), kitų teisės aktų nustatytas ir sprendžiamas ginčo šalių arbitražiniu susitarimu deleguotas arbitravimo-teismines funkcijas, reikiamas tam tarp jų kilusiam ginčui išnagrinėti ir išspręsti tame jų sudarytame Agroverslo arbitražo teisme.

1.2. Tarptautinio agrarinio verslo ginču laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprendžiamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto tarptautinio agrarinės ūkinės-komercinės veiklos sandorio (kontrakto ar kt. verslo sutarties) arba iš tarptautinio nesutartinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su agrarine-ūkine veikla susijusio civilinio-teisinio santykio, kurio bent viena iš ginčo šalių (ieškovas ar atsakovas) yra užsienio šalies ūkio subjektas – juridinis arba fizinis asmuo ar jų jungtinis darinys, arba ginčo dalykas (objektas) kitaip yra sietinas su dalyvavimu ginčijamame teisiniame santykiyje užsienio ar tarptautinio elemento.

1.3. Vidinio agrarinio verslo ginču laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprendžiamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto šalies viduje agrarinei ūkinei-komercinei veiklai sandorio (verslo sutarties) arba iš vidinio nesutartinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su agrarine-ūkine veikla susijusio civilinio-teisinio santykio, kurio visos šalys (ieškovas, atsakovas, trečiasis suinteresuotas asmuo) yra Lietuvos ūkio subjektai – juridiniai ir (arba) fiziniai asmenys ar jų jungtiniai dariniai, o ginčo dalykas (objektas) yra Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje.

1.4. Organizuojant ir administruojant agrarinio verslo ginčų išnagrinėjimo procedūras ir vykdamas su jomis susijusias organizacines-tvarkomąsias ir procesines funkcijas, VTNKA Sekretoriatas ir arbitražo teismas vadovaujasi LR Civilinio proceso kodekso (toliau – LR CPK) ir LR KAI (Žin., 2012, Nr.76-3932) nuostatomis, taip pat jų pagrindu parengtais, Lietuvos arbitražo asociacijos (LAA) patvirtintais, LR Seimo kanceliarijos Teisės aktų registre (TAR) nustatyta tvarka įregistruotais (paskelbtais) ir taikytiniais konkrečioms tarptautinio ir vidinio verslo ginčams išspręsti arbitražo procedūrų reglamentais: TKA Reglamento ir jo IV Priedo nuostatomis, kai ginčas yra tarptautinio verslo, arba NKA Reglamento ir jo IV Priedo nuostatomis, kai ginčas yra vidinio (nacionalinio) pobūdžio (aktualiąją jų redakciją žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

1.5. Arbitražo teismas (vienasmenis ar kolegialus), sudarytas (paskirtas) konkrečiam tarptautinio agrarinio verslo ginčui išnagrinėti ir išspręsti, priimdamas savo arbitražinius-teisminius sprendimus vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto) ir jam reguliuoti (kartu ir ginčui išspręsti) taikytinos teisės (ginčo šalių pasirinktos valstybės teisinės sistemos) materialinės teisės nuostatomis, o nesant šalių sutarimo dėl taikytinos teisės, taip pat priimant sprendimus dėl vidinių agrarinio verslo ginčų, vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto, sutarties), LR civilinio kodekso (toliau – LR CK), kitų LR nacionalinės teisės, Europos Sąjungos ir tarptautinės privatinės teisės aktų, reguliuojančių teisinius santykius agrarinės-ūkinės veiklos srityse, materialinės teisės nuostatomis tiek, kiek jos taikytinos sprendžiamo ginčo atveju ir suderinamos su įstatymiais (LR CK 1.5 str., LR CPK 3 str.) teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais.

1.6. Šalims pasirinkus agrarinės-ūkinės veiklos ginčui išspręsti arbitražo *ad hoc* tvarką pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą ir esant jų pavedimui VTNKA veikti arbitrus skiriančiosios institucijos teisėmis, arba bet kuriai iš ginčo šalių pasirinkus šią instituciją atstovauti jos interesams ar teikti pagalbą UNCITRAL Reglamento 5-6 str. nustatytais teisiniais pagrindais, VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti reikiamas arbitražo *ad hoc* procedūros organizavimo ir arbitražo teismo aptarnavimo paslaugas (veikiant minėto UNCITRAL Arbitražo reglamento ir jo „A“ ir „B“ prieduose nustatytų teisinių galimybių ribose) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA ir Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacijos (toliau – LŽŪBA) sprendimais patvirtintą agrarinio verslo ginčams išspręsti rekomenduojamų arbitrų sąrašą.

1.7. Esant abiejų ginčo šalių raštu išreikštam pageidavimui, bet koks agrarinio verslo ginčas gali būti išnagrinėtas *online* (nuotolinio arbitravimo procedūros) būdu ir išspręstas LR KAI ir TKA Reglamento arba NKA Reglamento nustatyta tvarka pačių šalių sudarytame ir VTNKA administruojamame specializuotame Agroverslo arbitražo teisme.

1.8. Rekomenduojamais arbitrais tarptautinio ir vidinio agrarinio verslo (veiklos) ginčams nagrinėti ir išspręsti LAA ir LŽŪBA siūlo nepriekaištingos reputacijos aukštos profesinės kvalifikacijos Lietuvoje ir užsienio šalyse reziduojančius agrarinės teisės specialistus ir agrarinės-ūkinės veiklos praktikus-profesionalus (žemės ūkio įmonių administratorius, vadybininkus, ekonomistus, inžinierius ir kt.), iš asmeninės darbinės patirties agrarinės-ūkinės

veiklos sektoriuje žinančius ten kylančių verslo ginčų ypatumus, jų galimo išsprendimo būdus ir metodus (personalijas žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje "Arbitrai").

1.9. Esant bet kurios ginčo šalies ar abipusiam jų suinteresuotumui sureguliuoti (pašalinti) bet kokią agrarinės-ūkinės veiklos nesutarimą mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu (be valstybinių teismų ar arbitražo įsikišimo ir jų sprendimų privalomojo vykdymo jurisdikcijos), VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros organizavimo paslaugas (pagal LAA arba UNCITRAL patvirtintas taikinamųjų procedūrų taisykles) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA ir LŽŪBA sprendimais patvirtintą agrarinės-ūkinės veiklos sektoriuje kylantiems verslo nesutarimams sureguliuoti rekomenduojamų mediatorių (tarpininkų) sąrašą (personalijas žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

2. Agrarinio verslo ginčai, teisingi VTNKA specializuotam Agroverslo arbitražo teismui

2.1. VTNKA specializuotam Agroverslo arbitražo teismui teisingi tarptautinio ir vidinio agrarinio verslo ginčai, kilę iš ūkio subjektų sudaromų šių rūšių komercinių sandorių (kontraktų, sutarčių) ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ar kt.) su agrarine veikla susijusių civilinių-teisinių santykių:

- 1) ginčai, kilę iš žemės ūkio produkcijos gamybos, pirkimo-pardavimo, tiekimo (eksporto/importo) sandorių;
- 2) ginčai, kilę iš žemės ūkio produkcijos perdirbimo, gamintojų ir perdirbėjų savitarpio kreditavimo ir atsiskaitymo sandorių;
- 3) ginčai, kilę iš žemės ūkio ir kitokios agrarinės produkcijos logistikos (gabenimo, sandėliavimo) sandorių;
- 4) ginčai, kilę iš agrarinės paskirties žemės pirkimo-pardavimo (įskaitant pardavimus užsieniečiams), nuomos, panaudos ir kitokių su disponavimais žemės plotais susijusių sandorių;
- 5) ginčai, kilę iš pasėlių, kitokių žemės ūkio naudmenų draudimo sandorių;
- 6) ginčai, kilę iš medienos ir kitokios miško produkcijos pirkimo-pardavimo, tiekimo (eksporto/importo), logistikos ir kitokių su miško produkcijos realizavimu susijusių sandorių;
- 7) ginčai, kilę iš žaliavinės miško produkcijos perdirbimo, gamintojų ir perdirbėjų tarpusavio kreditavimo ir atsiskaitymo, ir iš kitokių su produkcijos paruošimu ir teikimu rinkai susijusių sandorių;
- 8) ginčai, kilę iš miškų žemės plotų pirkimo-pardavimo, nuomos, panaudos ir kitokių su nuosavybe į miško valdas susijusių sandorių;
- 9) ginčai, kilę iš melioracijos, hidrotechnikos, žemėtvarkos, miškotvarkos, vandens baseinų tvarkymo sandorių;
- 10) ginčai, kilę iš gamtinių išteklių (naftos, durpių, smėlio ir kt.) gavybos ir naudojimo sandorių;
- 11) ginčai, kilę dėl žemės servitutų, želdinimo ir kitokių aplinkosauginių darbų vykdymo teisinių santykių;
- 12) ginčai, kilę iš kitokių agrarinės-ūkinės veiklos sandorių ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ir kt.) su agrarine veikla susijusių civilinių-teisinių santykių, kurių išsprendimo teisė pagal sandorių šalių arbitražinius susitarimus deleguojama VTNKA administruojamam specializuotam Agroverslo arbitražo teismui.

2.2. VTNKA Sekretariatui neteiktini ieškiniai išspręsti agrarinio verslo ginčus, kurių sprendimo teisė pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, Europos Sąjungos teisės aktus arba sandorių šalių arbitražinius susitarimus priskirta valstybinių teismų arba kitokių (ne arbitražo) institucijų kompetencijai ir jurisdikcijai.

3. Teisinė prielaida ieškinio nagrinėjimui VTNKA specializuotame Agroverslo arbitražo teisme

3.1. Būtina ieškinio nagrinėjimui bet kuriame VTNKA administruojamame arbitražo teisme **teisinė prielaida** bet kokiam tarptautinio ar vidinio verslo ginčui išspręsti yra arbitražinis susitarimas, kuris gali būti išreikštas kontrakte (komercinėje sutartyje) ar kitame su sandoriu susijusiame dokumente įrašyta arbitražo išlyga, arba atskirai nuo pagrindinės verslo (komercinės) sutarties sudarytu arbitražiniu susitarimu, arba kitokia šalių valios išraiškos rašytine forma, arba atsakovo praktiniais (konkludentiniais) veiksmais, bylojančiais apie jo sutikimą, kad ginčas būtų sprendžiamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme.

3.2. Ūkio subjektams – tarptautinio agrarinio verslo (komercinių) sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų kontraktų (verslo sutarčių) su užsienio partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota Tarptautinio komercinio arbitražo (TKA) VTNKA administruojamam specializuotam Agroverslo arbitražo teismui, siūloma įrašyti juose (jose) šios rūšies sandoriams taikytiną šią tipinę VTNKA specializuoto Agroverslo arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nereguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Agroverslo arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo IV Priede nustatyta agrarinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to the specialized

Arbitration Court of Agriculture, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex IV on hearing international business disputes arising from agricultural commercial activity”.

Rusu kalba:

“Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано специализированному Арбитражному суду агробизнеса, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также положениями Приложения IV к нему, устанавливающими порядок рассмотрения коммерческих споров, возникающих из аграрного предпринимательства”.

3.3. Esant bet kurios tarptautinio agrarinio verslo sandorio šalies (ypač užsienio partnerio) pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos (tipinės) išlygos, deleguojančios ginčo išsprendimo teisę vien tik VTNKA specializuotam Agroverslo arbitražo teismui, sandorį įforminančiame kontrakte (sutartyje) gali būti įrašoma šio pavyzdžio alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) arbitražo institucijos išlyga:

„Bet koks ginčas ar nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos arba kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai arbitražo institucijai, pagal joje galiojantį arbitražo procedūros reglamentą, arba perduotas specializuotam Agroverslo arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo IV Priede nustatyta agrarinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

“Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to an arbitration institution selected by the claimant to resolve in accordance with its arbitration rules, or shall be submitted to the specialized Arbitration Court of Agriculture, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex IV on hearing international business disputes arising from agricultural commercial activity”.

Rusu kalba:

“Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано в истцом выбранное арбитражное учреждение, для разрешения в соответствии с действующим в нём арбитражным регламентом, или передано специализированному Арбитражному суду агробизнеса, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также положениями Приложения IV к нему, устанавливающими порядок рассмотрения коммерческих споров, возникающих из аграрного предпринимательства”.

3.4. Ūkio subjektams – Lietuvos vidinių agrarinio verslo sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų sutarčių su vietiniais verslo partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota Nacionalinio komercinio arbitražo (NKA) VTNKA administruojamam specializuotam Agroverslo arbitražo teismui, siūloma įrašyti jose šios rūšies verslo sandoriams taikytiną šią tipinę VTNKA specializuoto Agroverslo arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas ar nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Agroverslo arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo IV Priede nustatyta agrarinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.5. Esant bet kurios ar abiejų vidinio agrarinio verslo sandorio šalių pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos tipinės išlygos, deleguojančios ginčo išsprendimo teisę vien tik VTNKA specializuoto Agroverslo arbitražo teismui, sandorį įforminančioje sutartyje gali būti įrašoma šios rūšies verslo sandoriams taikytina šio pavyzdžio alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) teismo ar arbitražo jurisdikcijos išlyga:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai teisminei

institucijai: kompetentingam valstybiniam teismui arba specializuotam Agroverslo arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir Lietuvos arbitražo asociacijos patvirtintame LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo IV Priede nustatyta agrarinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.6. Visų kitų VTNKA administruojamų specializuotų (specialios kompetencijos – jūrinio, energetikos, statybų, elektronikos-informatikos ir kt.) ir bendros kompetencijos arbitražo teismų arbitražinių išlygų, įrašomų į tarptautinio verslo kontraktus (sutartis) pavyzdines formas (lietuvių, anglų ir rusų kalbomis), taip pat pavyzdines formas arbitražo išlygų, įrašomų į vidinio verslo sutartis (lietuvių kalba), žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitražo išlygos“.

4. Bylos iškėlimo, nagrinėjimo ir sprendimo įvykdymo tvarka

4.1. Bendroji bylos iškėlimo ir nagrinėjimo VTNKA specializuotame Agroverslo arbitražo teisme tvarka tarptautinio agrarinio verslo ginčui išspręsti aptarta TKA Reglamente ir jo IV Priede, o bendroji tvarka analogiškam vidiniam agrarinio verslo ginčui išspręsti aptarta NKA Reglamente ir jo IV Priede (aktualiąją jų redakciją žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.2. VTNKA teikiamų paslaugų specifika, sprendžiant verslo ginčus arbitražo *ad hoc* tvarka pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą, aptarta UNCITRAL Reglamente ir jo „A“ bei „B“ prieduose (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.3. Ieškinio pareiškimo sąlygos dėl piniginių-skolinių ginčų išsprendimo supaprastinto-pagreitinto arbitražinio proceso būdu (skolai išieškoti arbitražo teismo išduoto įsakymo pagrindu) ir jo išnagrinėjimo tvarka aptarta LR CPK XXIII skyriuje ir NKA Reglamento VI skirsnyje (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.4. Vidinio ir tarptautinio agrarinio verslo ginčų sureguliuojimo galimybės mediacijos ar kitokio tarpininkavimo-sutaikinimo būdu aptartos LAA Tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros reglamente (žr. Žin., 2007, Nr.101-4143), LAA Verslo ginčų mediacijos centro veiklos taisyklėse (žr. www.e-tar.lt), UNCITRAL Sutaikinimo reglamente (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

4.5. VTNKA administruojamų arbitražo teismų (bendros kompetencijos ir specializuotų) sprendimai, priimti dėl išspręstų vidinio verslo (komercinių) ginčų, Lietuvoje privalomai įvykdytini LR CPK ir LR KAĮ nustatyta tvarka, o analogiški sprendimai, priimti dėl išspręstų tarptautinio verslo (komercinių) ginčų, užsienyje šiuo metu pripažįstami 155 valstybėse – Jungtinių Tautų (Niujorko) 1958 m. konvencijos „Dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo“ dalyvėse ir privalomai vykdytini toje Konvencijoje ir sprendimo vykdymo šalies nacionalinių teisės aktų nustatyta tvarka.

V PRIEDAS

ELEKTRONINIŲ-SKAITMENINIŲ TECHNOLOGIJŲ VERSLO GINČŲ SPRENDIMO TVARKA VŠĮ VILNIAUS TARPTAUTINIO IR NACIONALINIO KOMERCINIO ARBITRAŽO (VTNKA) SPECIALIZUOTAME ELEKTRONIKOS-INFORMATIKOS ARBITRAŽO TEISME (LAA TKA Reglamento ir LAA NKA Reglamento bendras priedas)

1. VTNKA specializuoto Elektronikos-informatikos arbitražo teismo statusas ir veiklos pagrindai

1.1. VTNKA specializuotas **Elektronikos-informatikos arbitražo teismas** yra pačių ūkio subjektų – konkretaus elektroninio-skaitymeninio technologinio (toliau – e.technologijos) verslo sandorio ir iš jo kilusio ginčo šalių arbitražiniu susitarimu *ad hoc* (tam kartui) sudarytas ir nuolatinės arbitražo institucijos – VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo (sutrumpintai – VTNKA arba Vilniaus arbitražas) administruojamas trečiųjų tipo specialios kompetencijos arbitražo teismas-tribunolas (angl. *arbitral tribunal of special competence*), vykdamas Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – LR KAĮ), kitų teisės aktų nustatytas ir sprendžiamas ginčo šalių arbitražiniu susitarimu deleguotas arbitravimo-teismines funkcijas, reikiamas tam kilusiam tarp jų ginčui išnagrinėti ir išspręsti tame jų sudarytame specializuotame Elektronikos-informatikos arbitražo teisme.

1.2. Tarptautinio e.technologinio verslo ginčų laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprendžiamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto tarptautinio e.technologijų ūkinės-komercinės veiklos sandorio (kontrakto ar kt. verslo sutarties) arba iš nesutarinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su e.technologijomis susijusio tarptautinio civilinio-teisinio santykio, kurio bent viena iš šalių (ieškovas ar atsakovas) yra užsienio šalies ūkio (teisės) subjektas – juridinis arba fizinis asmuo ar jų jungtinis darinys arba ginčo dalykas (objektas) kitaip yra sietinas su dalyvavimu ginčiamame teisiniame santykiyje užsienio ar tarptautinio elemento.

1.3. Vidinio e.technologinio verslo ginčų laikomas esminis (pačių šalių pastangomis neišsprendžiamas) ūkio subjektų nesutarimas, kilęs iš jų sudaryto vidinei e.technologinei ūkinei veiklai sandorio (verslo sutarties) ar iš nesutarinio (deliktinės atsakomybės ar kt.) su e.technologijomis susijusio civilinio-teisinio santykio, kurio visos šalys

(ieškovas, atsakovas, trečiasis suinteresuotas asmuo) yra Lietuvos ūkio subjektai – juridiniai ir (arba) fiziniai asmenys ar jų jungtiniai dariniai, o ginčo dalykas (objektas) yra Lietuvos Respublikos jurisdikcijoje.

1.4. Organizuojant ir administruojant e.technologinio verslo ginčų išnagrinėjimo procedūras ir vykdant su jomis susijusias organizacines-tvarkomąsias ir procesines funkcijas, VTNKA Sekretoriatas ir arbitražo teismas vadovaujasi LR civilinio proceso kodekso (toliau – LR CPK) ir LR KAI (Žin., 2012, Nr.76-3932) nuostatomis, taip pat jų pagrindu parengtais, Lietuvos arbitražo asociacijos (LAA) patvirtintais, LR Seimo kanceliarijos Teisės aktų registre (TAR) nustatyta tvarka įregistruotais (paskelbtais) ir taikytiniais konkrečioms tarptautinio ar vidinio verslo ginčams išspręsti arbitražo procedūrų reglamentais: TKA Reglamento ir jo V Priedo nuostatomis, kai ginčas yra tarptautinio verslo, arba NKA Reglamento ir jo V Priedo nuostatomis, kai ginčas yra vidinio (nacionalinio) pobūdžio (aktualiąją jų redakciją žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

1.5. Arbitražo teismas (kolegialus ar vienasmenis), sudarytas (paskirtas) tarptautinio e.technologinio verslo ginčui išnagrinėti ir išspręsti, priimdamas savo arbitražinius–teisminius sprendimus, vadovaujasi ginčijamo sandorio (kontrakto, verslo sutarties) ir jam reguliuoti (kartu ir ginčui išspręsti) taikytinos teisės (šalių pasirinktos valstybės teisinės sistemos) materialinės teisės nuostatomis, o nesant ginčo šalių susitarimo dėl taikytinos teisės, taip pat sprendžiant vidinio (nacionalinio) e.technologinio verslo ginčus – arbitražo teismas vadovaujasi LR Civilinio kodekso (toliau – LR CK), kitų Lietuvos nacionalinės, Europos Sąjungos ir tarptautinės privatinės teisės aktų nuostatomis, reglamentuojančiomis atitinkamose e.technologijų verslininkystės srityse civilinius-teisinius santykius tiek, kiek jos taikytinos sprendžiamo ginčo atvejui ir suderinamos su įstatymiais (LR CK 1.5 str., LR CPK 3 str.) teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.

1.6. Šalims pasirinkus e.technologijų ūkinės veiklos srityje kilusiam ginčui išspręsti arbitražo *ad hoc* tvarką pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą ir esant jų pavedimui VTNKA veikti arbitrus skiriančiosios institucijos teisėmis, arba bet kuriai iš ginčo šalių pasirinkus šią instituciją atstovauti jos interesams ar teikti pagalbą UNCITRAL Reglamento 5-6 str. nustatytais teisiniais pagrindais, VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti reikiamas arbitražo *ad hoc* procedūros organizavimo ir arbitražo teismo aptarnavimo paslaugas (veikiant minėto UNCITRAL Arbitražo reglamento bei jo „A“ ir „B“ prieduose nustatytų teisinių galimybių ribose) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto (toliau – VGTU) sprendimais patvirtintą e.technologijų verslo ginčams išspręsti rekomenduojamų arbitrų sąrašą.

1.7. Esant abiejų ginčo šalių raštu pareikštam pageidavimui, e.technologinio verslo ginčas gali būti išnagrinėtas *online* (nuotolinio arbitravimo procedūros) būdu ir išspręstas LR KAI ir TKA Reglamento arba NKA Reglamento nustatyta tvarka pačių šalių sudarytame specializuotame Elektronikos-informatikos arbitražo teisme.

1.8. Rekomenduojamais arbitrais tarptautinio ir vidinio e.technologijų verslo (veiklos) ginčams nagrinėti ir išspręsti LAA ir VGTU siūlo neprikaištingos reputacijos aukštos profesinės kvalifikacijos Lietuvoje ir užsienio šalyse reziduojančius informacinių ir kitų e.technologijų verslo sričių teisės specialistus ir e.technologijų paslaugas teikiančių įmonių praktikus-profesionalus (administratorius, vadybininkus, ekonomistus, e.technologijų inžinierius ir kt.), iš asmeninės darbinės patirties e.technologijų ūkio sektoriaus įmonėse žinančius ten kylančių verslo (komercinių) ginčų ypatumus, jų galimo išsprendimo būdus ir metodus (personalijas žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje “Arbitrai”).

1.9. Esant bet kurios ginčo šalies ar abipusiam jų suinteresuotumui sureguliuoti (pašalinti) bet kokią e.technologijų ūkinės-komercinės veiklos srityje kilusią nesutarimą mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu (be valstybinių teismų ar arbitražo įsikišimo ir jų sprendimų privalomojo vykdymo jurisdikcijos), VTNKA Sekretoriatas kompetentingas suteikti reikiamas tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros organizavimo paslaugas (pagal LAA arba UNCITRAL patvirtintas taikinamųjų procedūrų taisykles) ir siūlo pasinaudoti kompetencija specialistų, įrašytų į LAA ir VGTU sprendimais patvirtintą e.technologijų verslo sektoriuose kylantiems nesutarimams sureguliuoti rekomenduojamų mediatorių (tarpininkų) sąrašą (personalijas žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

2. E.technologijų verslo ginčai, teisingi VTNKA specializuotam Elektronikos-informatikos arbitražo teismui

2.1. VTNKA specializuotam **Elektronikos-informatikos arbitražo teismui** teisingi tarptautinio ir vidinio e.technologinio verslo ginčai, kilę iš ūkio subjektų sudaromų verslo sandorių (kontraktų, sutarčių) ir iš nesutartinių (deliktinės atsakomybės ar kt.) su e.technologijomis susijusių civilinių-teisinių santykių:

1) ginčai, kilę iš e.įrangos, e.prietaisų ir kitokių e.priemonių pirkimo-pardavimo ir tiekimo (eksporto /importo) sandorių;

2) ginčai, kilę iš IT, e.ryšio, e.komercijos, e.logistikos ir iš kitų e.paslaugų rūšių teikimo sandorių;

3) ginčai, kilę iš e.ryšio tinklų ir įrenginių nuomos, prisijungimo prie jų ar jų prieigų ir kitokių su e.susisiekimais susijusių sandorių;

4) ginčai, kilę iš IT programinės įrangos, interneto, kibernetinių, lazerinių ir kitų aukštųjų technologijų priemonių projektavimo, konstravimo, gamybos, jų eksploatavimo *know-how* sandorių;

5) ginčai, kilę iš e.ryšio tinklų tiesimo, montavimo, priežiūros, apsaugos ir eksploatavimo sandorių;

6) ginčai, kilę iš domeno vardo registravimo, asmens duomenų generavimo ir apsaugos, e.parašo panaudojimo, informacijos, perduodamos e.ryšio priemonėmis, privatumo ir komercinių paslapčių išsaugojimo ir iš

kitokių su skaitmeninių technologijų eksploatacija susijusių sandorių ir teisinių santykių;

7) ginčai, kilę iš nano, bio ir kitose aukštųjų technologijų verslų srityse ūkio subjektų sudaromų sandorių;

8) ginčai, kilę iš kitokių elektroninio-technologinio verslo (veiklos) sandorių, kurių išsprendimo teisė pagal ginčo šalių arbitražinius susitarimus deleguojama VTNKA administruojamam Elektronikos-informatikos arbitražo teismui.

2.2. VTNKA Sekretariatui neteiktini ieškiniai išspręsti e.technologinio verslo ginčus, kurių sprendimo teisė pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, Europos Sąjungos teisės aktus arba sandorių šalių arbitražinius susitarimus priskirta valstybinių teismų ar kitokių (ne arbitražo) institucijų kompetencijai ir jurisdikcijai.

3. Teisinė prielaida ieškinio nagrinėjimui VTNKA specializuotame Elektronikos-informatikos arbitražo teisme

3.1. Būtina ieškinio nagrinėjimui bet kuriame VTNKA administruojamame arbitražo teisme **teisinė prielaida** bet kokiam vidaus ar tarptautinio verslo ginčiui išspręsti yra **arbitražinis susitarimas**, kuris gali būti išreikštas kontrakte (verslo sutartyje) ar kitame su sandoriu susijusiame dokumente įrašyta arbitražo išlyga, arba atskirai nuo pagrindinės verslo (komercinės) sutarties sudarytu arbitražiniu susitarimu, arba kitokia šalių valios išraiškos rašytine forma, arba atsakovo praktiniais (konkludentiniais) veiksmais, bylojančiais apie jo sutikimą, kad ginčas būtų sprendžiamas VTNKA administruojamame arbitražo teisme.

3.2. Elektroninius-skaitmeninius technologinius verslus praktikuojantiems ūkio subjektams – tarptautinių sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų kontraktų (komercinių sutarčių) su užsienio partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota Tarptautinio komercinio arbitražo (TKA) VTNKA administruojamam specializuotam **Elektronikos-informatikos arbitražo teismui**, siūloma įrašyti juose (jose) šios rūšies verslo sandoriams taikytiną šią tipinę VTNKA specializuoto Elektronikos-informatikos arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nereguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Elektronikos-informatikos arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo V Priede nustatyta elektroninio-skaitmeninio technologinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to the specialized Arbitration Court of Electronics and Information Technologies, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex V on hearing international business disputes arising from electronics and information technologies commercial activity".

Rusų kalba:

"Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано специализированному Арбитражному суду электроники-информатики, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также Приложением V к нему, устанавливающим порядок рассмотрение коммерческих споров, возникающих из предпринимательства в области электронно-цифровых технологий“.

3.3. Esant tarptautinio e.technologinio verslo sandorio šalių (ypač užsienio partnerio) pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos tipinės išlygos, deleguojančios ginčo išsprendimo teisę vien tik VTNKA Elektronikos-informatikos arbitražo teismui, sandorį įforminančiame kontrakte (verslo sutartyje) gali būti įrašoma šio pavyzdžio alternatyvios (ieškovo pasirinktos) arbitražo institucijos išlyga:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šio kontrakto (sutarties) arba susijęs su juo ir nereguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai arbitražo institucijai, pagal joje galiojantį arbitražo procedūros reglamentą, arba perduotas specializuotam Elektronikos-informatikos arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis UNCITRAL Tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdiniame įstatyme ir LAA Tarptautinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo V Priede nustatyta elektroninio-skaitmeninio technologinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

Anglų kalba:

"Any dispute or disagreement arising out of or in connection with this contract (agreement) and not resolved through direct negotiations of the parties or by means of mediation, shall be referred to an arbitration institution selected by the claimant to resolve in accordance with its arbitration rules, or shall be submitted to the

specialized Arbitration Court of Electronics and Information Technologies, administered by the Vilnius International and National Commercial Arbitration, to fully resolve in accordance with the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and in accordance with the LAA International Commercial Arbitration Rules of Procedure (as approved by the Lithuanian Arbitration Association) and the procedure in Annex V on hearing international business disputes arising from electronics and information technologies commercial activity”.

Rusų kalba:

„Любой спор или разногласие, возникшее из настоящего контракта (договора) или связанное с ним и не урегулированное прямыми переговорами сторон или путём медиации либо иного посредничества, будет передано в истцом выбранное арбитражное учреждение для разрешения в соответствии с действующим в нём арбитражным регламентом, или передано специализированному Арбитражному суду электроники-информатики, администрируемому Вильнюсским международным и национальным коммерческим арбитражом, для окончательного разрешения руководствуясь Типовым законом ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже и Регламентом процедуры ЛАА международного коммерческого арбитража, утверждённым Литовской арбитражной ассоциацией, а также Приложением V к нему, устанавливающим порядок рассмотрение коммерческих споров, возникающих из предпринимательства в области электронно-цифровых технологий“.

3.4. Ūkio subjektams – Lietuvos vidinių e.technologinio verslo sandorių dalyviams, pageidaujantiems, kad iš jų pasirašomų sutarčių su vietiniais verslo partneriais kylančių ginčų išsprendimo teisė būtų deleguota Nacionalinio komercinio arbitražo (NKA) VTNKA administruojamam specializuotam **Elektronikos-informatikos arbitražo teismui**, siūloma įrašyti jose šios rūšies verslo sandoriams taikytiną šią tipinę Elektronikos-informatikos arbitražo teismo išlygą:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas specializuotam Elektronikos-informatikos arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo V Priede nustatyta elektroninio-skaitmeninio technologinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.5. Esant bet kurios arba abiejų vidinio e.technologinio verslo sandorio šalių pageidavimui ir abipusiam sutarimui, vietoje aukščiau nurodytos tipinės išlygos, deleguojančios ginčo išsprendimo teisę vien tik VTNKA specializuotam Elektronikos-informatikos arbitražo teismui, vietinį e.technologinio verslo sandorį įforminančioje sutartyje gali būti įrašoma vidaus verslo sandoriams taikytina šio pavyzdžio alternatyvios (ieškovo pasirenkamos) teismo ar arbitražo jurisdikcijos išlyga:

„Bet koks ginčas arba nesutarimas, kilęs iš šios sutarties arba susijęs su ja ir nesureguliuotas tiesioginėmis šalių derybomis, mediacijos ar kitokio tarpininkavimo būdu, bus perduotas išspręsti ieškovo pasirinktai teisminei institucijai: kompetentingam valstybiniam teismui arba specializuotam Elektronikos-informatikos arbitražo teismui, administruojamam VŠĮ Vilniaus tarptautinio ir nacionalinio komercinio arbitražo, galutinai išspręsti vadovaujantis Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatyme ir LAA Nacionalinio komercinio arbitražo procedūros reglamente ir jo V Priede nustatyta elektroninio-skaitmeninio technologinio verslo ginčų nagrinėjimo tvarka“.

3.6. Visų kitų VTNKA administruojamų specializuotų (specialios kompetencijos – jūrinio, energetikos, statybų, agroverslo ir kt.) ir bendros kompetencijos arbitražo teismų arbitražinių išlygų, įrašomų į tarptautinio verslo kontraktus (sutartis) pavyzdines formas (lietuvių, anglų ir rusų kalbomis), taip pat pavyzdines formas arbitražo išlygų, įrašomų į vidaus verslo sutartis (lietuvių kalba), žiūrėti LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Arbitražo išlygos“.

4. Bylos iškėlimo, nagrinėjimo ir sprendimo įvykdymo tvarka

4.1. Bendroji bylos iškėlimo ir nagrinėjimo VTNKA specializuotame Elektronikos-informatikos arbitražo teisme tvarka tarptautinio e.technologijų verslo ginčui išspręsti aptarta TKA Reglamente ir jo V Priede, o bendroji tvarka analogiškam vidinio e.technologinio verslo ginčui išspręsti aptarta NKA Reglamente ir jo V Priede (aktualiąją jų redakciją žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.2. VTNKA teikiamų paslaugų specifiška, sprendžiant e.technologinio verslo ginčus arbitražo *ad hoc* tvarka pagal UNCITRAL Arbitražo reglamentą aptarta UNCITRAL Reglamente ir jo „A“ ir „B“ prieduose (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.3. Ieškinio pareiškimo sąlygos dėl piniginių-skolinių ginčų išsprendimo supaprastinto-pagreitinto arbitražinio proceso būdu (skolai išieškoti arbitražo teismo išduoto įsakymo pagrindu) ir jo išnagrinėjimo tvarka aptarta LR CPK XXIII skyriuje ir LAA NKA Reglamento VI skirsnyje (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Reglamentai“).

4.4. Tarptautinio ir vidinio e.technologinio verslo ginčų sureguliuojimo galimybės mediacijos ar kitokios tarpininkavimo-taikinamosios procedūros būdu aptartos LAA Tarpininkavimo-sutaikinimo procedūros reglamente (žr.

Žin., 2007, Nr.101-4143), LAA Verslo ginčų mediacijos centro veiklos taisyklėse (žr. www.e-tar.lt), UNCITRAL Sutaikinimo reglamente (žr. LAA-VTNKA svetainės www.vilniausarbitrazas.lt skirsnyje „Mediacija“).

4.5. VTNKA administruojamų arbitražo teismų (bendros kompetencijos ir specializuotų) sprendimai, priimti dėl išspręstų vidinio verslo (komercinių) ginčų, Lietuvoje privalomai įvykdytini LR CPK ir LR KAI nustatyta tvarka, o analogiški sprendimai, priimti dėl išspręstų tarptautinio verslo (komercinių) ginčų, užsienyje šiuo metu pripažįstami 155 valstybėse – Jungtinių Tautų (Niujorko) 1958 m. konvencijos „Dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo“ dalyvėse ir privalomai vykdytini toje Konvencijoje ir sprendimo vykdymo šalies nacionalinių teisės aktų nustatyta tvarka.